

Ազգ

22 ՅՈՒՆԻՒՄ 2015 ՈՒՐԱԿ 2(5402)

Մահնուդ Աբբաս. «Տայերը այս երկրի աղն են»

Ինչդեռ ծանուցում է israelnetz - ը, Պաղեստինի ինքնավարության նախագահ Մահնուդ Աբբասը հունվարի 19-ին այցելելով Բեթլեհեմի ԾՈՒՆԵՅԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ, ֆրիսոնյաներին արժեւորել է՝ նրանց «երկրի աղ» անվանելով: Չին տոմարով հայկական սուրբծննդյան տոնին մասնակցելով՝ նախագահը ֆնադասություն է հնչեցրել է Խուսեյնի հասցեին՝ գրավյալ սարածիները նկատի առնելով: Նա ընդգծել է, որ Պաղեստինցիների եւ հայերի՝ դասնությունից ֆաղած փորձառությունը համեմատելի է: Աբբասը լավագույն ողջույններն է հղել «Պաղեստինում, Հայաստանում եւ աշխարհի սարբեր վայրերում բնակվող հայ եղբայրներին», իր դասնականից Սեթ Սարգսյանին հեռակա հրավիրել Պաղեստին, գրում է israelnetz-ը, հղում անելով Պաղեստինյան Wafa գործակալությանը: «Պաղեստինցիները հայերի նման ճնշվել են, ահաբեկության ենթարկվել, բռնի սեղահանվել, 1948-ին արագաղթել»: Այնուհետ Աբբասն ընդգծել իր՝ ֆրիսոնյաների արագաղթի դեմ կեցվածքը: «Մենք ծառայում ենք նույն աստուծուն, նույն հայրենիքին, մտադրվում ենք նրա համար: Ով կոչ է անում ֆրիսոնյաներից, առաջին հերթին հայերից ազատվել, նախանձից թող դայթի, քանի որ հայերը միշտ մնալու են Երուսաղեմում, Ռամալլահում եւ Բեթլեհեմում»: Ա.Ն.

Օրերի Հեծ

Չորակցելու համար ինչի՞ն են սպասում...

Նախորդ ուրբաթ օրը, Իսահմբուլի Կադոյս մզկիթում աղոթելուց եւ հետոսն դեղի մոտակայքում գտնվող հրադարակ գնալուց հետո, որտեղ երեք օր առաջ դայթել էր ինքնատղան ահաբեկչի ականը՝ խլելով գերմանացի 10 զբոսաբեկչի կյանք, Թուրքիայի նախագահ Ռեջեփ Թայիփ Էրդողանը շատ հակիրճ խոսեցրեց ահաբեկչական այդ արարքը դասադասելուց եւ այն «Իսլամական ղեկավարումը» վերագրելուց հետո ընդարձակ անդրադարձ կատարեց նախորդ օրը հրադարակված, շուրջ 1400 ակադեմիկոսների ու գիտնականների ստորագրած կոչին: Ասացի անդրադարձ, բայց դա ժայթում էր կրակ ու բոցի, Էրդողանյան ոճով, այսինքն՝ թուրքերեն ամենահասարակ բառերով հայիոյախառն լուսանք ակադեմիկոսների, գիտնականների, դասախոսների հասցեին:

Իսկ ի՞նչ էր այդ կոչը, որի շակ ստորագրել էին թուրքական 89 համալսարանների, եվրոպական եւ ամերիկյան բազմաթիվ համալսարանների դասախոսներ, որոնց թվում՝ MIT-ի աշխարհահռչակ դասախոս, ծախս հայացքների Տեր փիլիսոփա, լեզվաբան Նոան խոմսկին, սլովենիացի փիլիսոփա Սլավոյ ժիժեքը, Ջոզեփ Բաթլերը, Էթիեն Բալիբարը, Դեյվիդ Հարվին եւ ուրիշներ: Մասնավորապես ղեկավարում էին վերջ ալ երկրի հարավ-արեւելքում արդեն մի քանի ամիս մոլեգնող հակաբողոքական վայրագություններին: Մասնավորապես՝ Սուր, Սիլվան, Նուսայբին, Ջիզե, Սիլոտի եւ այլ բնակավայրերում, ահազանգում էին մասնավորապես, որոնք իրենց կոչում են «Ակադեմիկոսներ հանուն խաղաղության», կառավարական զինված ուժերը բռնաբարում են ենթարկում ազգաբնակչությանը՝ նրան մասնակցելու սովի, բռնազաղթի ու ջարդի, իսկ այլ վայրերում ձերբակալում հարյուրավոր բուրդ ակադեմիկոսների, որոնցից զոհերի թիվն արդեն անցնում է մի քանի հարյուր: Գիտնականները այդ հակաբողոքների համար մեղադրում են Էրդողանի իշխանությանը եւ հայաստանում, որ լուրջությամբ համագործակցում է մեղապաշտության, հետապարհի ենք կարող լուել, չեն կարող հանդուրժել մարդու իրավունքների, միջազգային նորմերի, Թուրքիայի սահմանած միջազգային դասավորությունների ամենակողմից այդ խախտումները: «Մենք չենք կարող մասը կազմել այս ջարդարարության», ասում են մասնավորապես իրենց կոչի վերջում:

Ահա այս էր դասադասը Էրդողանի կատարության, որ թուրք եւ օտարերկրացի մասնավորապես անվանեց՝ այս օրերին շատ մոդայիկ ու շատ սարածված մեղադրաբառով՝ «ահաբեկչի»: Եվ այդ բառ-բնորոշումը ազդանշան դարձավ, ինչդեռ միշտ է ընդունված եղել մեզ ֆաջաձանոթ Թուրքիայում, որ դասախաղությունն իսկույն ձեռնարկի ձերբակալությունների ու հարցաքննությունների, մասնավորապես նկատմամբ «երկրի արժանադասավորությունն ու ինքնությունը վիրավորելու» եւ «դավաճանության» մեղադրանքներով ֆրեական օրենսգրքի սարբեր հողվածների առաջադրման: Արդեն ձերբակալվել են երեք սասնյակից ավել մասնավորապես: Ձերբակալությունները շարունակվում են, ուսանողական կատարողի ցույցերը՝ նույնպես, իրենց դասախոսներին դասադասող ու դասադասող հակադիր խմբերով: Այո, սա Թուրքիան է, մեզ ֆաջ ծանոթ:

Բայց մեզ անծանոթ է մնում մեր երկիրը, ավելի շուտ՝ մեր երկրի մասնավորապես, մեր դասախոսներն ու գիտնականները, մեր Ակադեմիան ու նրա սարբեր ինստիտուտները, մեր համալսարանները: Որ է նրանց համադասասխան հայաստանությունը, համարժեք արձանագրել՝ ի զորակցումն թուրք եւ օտարագի իրենց գործընկերների: Չէ՞ որ սա եւս մի առիթ է համամարդկային սկզբունքներին, ժողովրդավարության եւ մարդասիրական արժեքներին մեր կառուցածությունը ի ցույց դնելու: Չէ՞ որ սա եւս առիթ է հիշեցնելու, որ 100 տարի առաջ միշտ նույն ձեւով, գրեթե նույն մեղադրանքով («ֆոմիթաջի») թուրքական իշխանությունները արդիվ 24-ին եւ հաջորդող մի քանի օրերին շուրջ 650 հայ մասնավորապես ձերբակալեցին եւ ուղարկեցին Այաթ, Չանդոլը եւ մյուս սղանդանոցներ: Ինչի՞ն են սպասում:

ՏԱՄԵՐ ԱՎԵՏԻՔՅԱՆ

Լեւոն Հայրապետյանը՝ կեղծ ու շինծու մեղադրանքների սարդոսայնում

Հունվարի 18-ին Մոսկվայի դասարաններից մեկում սկսվեց հայագի հայտնի գործարար եւ բարեգործ, Արցախում յուրօրինակ եւ ժողովրդապետ բազմաթիվ բարեգործական նախաձեռնությունների հեղինակ Լեւոն Հայրապետյանի դասական նոր գործի ֆնտությունը՝ 10 տարվա արգելափակում ենթարդող շինծու մեղադրանքով: Դասական միտքն ներկա է եղել մոսկովյան լրատվամիջոցներից մեկի թղթակիցը, ազգությամբ հայ, որ միտքից ստացած իր տղավորությունները մեզ է ներկայացրել հետեւյալ հաղորդագրությամբ՝ ռուսերեն, որը թարգմանաբար հրատարակում ենք ստորեւ: Հաղորդագրության հեղինակը, որի անունը իր իսկ խնդրանքով առայժմ չենք կարող հրատարակել, մեզ հետ հեռախոսազրույցի ընթացքում ավելի քան համոզված դնեց, որ մեղադրող կողմի ղեկավարները ակնհայտորեն անհիմն էին, իսկ վկաների ցուցմունքները՝ հակասական եւ չհիմնավորված:

Լեւոն Հայրապետյան մարդու եւ բարեարի անունն իրավամբ սիրո, հարգանքի, երախտագիտության ու հոյակապ զգացումներով է լցնում Հայաստանում եւ Արցախ աշխարհում բնակվող մեր հազարավոր հայրենակիցների հոգիները: Մարդ-լեզուն, որ մեղության դաշտին շատ քան է սվել հայությանը, եւ համաձայն իր ծրագրերի՝ դեռ էլի ունի արդ, եթե նրա գլխավորեւում կուտակված սեւ ու չարագուշակ ամոթը չխանգարեն եւ չծվաքեն նրա միտքն ու ոչ այնքան բարձր առողջությունը, եթե արդարադասության դիմակի շակ ծոթված եւ ակնհայտորեն դասվեր կատարող նենգ ուժերը շարունակում կեղծ ու շինծու մեղադրանքներ հնչեցնելով՝ լռեցնել եւ կասեցնել մեծ բարեգործի գործունեությունը:

Ցավով, այսօր Լեւոն Հայրապետյանն ինքն է հայտնվել մեղության մեջ: Դասական գործընթացները հաջորդում են մեկը մյուսին, ֆրեական գործի մյուսերը մեկ բարակում ու մեկ էլ շեսար՝ ավելանում են նորանոր է-

ջերով, եւ ամեն անգամ, համարյա ի շես նրան դասարան բերելով՝ ֆաջաբեկյալ մարդը կորցնում է մի շատ կարեւոր բան՝ հավասար ամեն շեսակ արդարադասության նկատմամբ:

Այսօր արդեն 67-ամյա Լեւոն Հայրապետյանը ձերբակալվել էր 2014 թ հուլիսի 15-ին, Մոսկվայի «Դոմոդեդովո» օդանավակայանում: Նրա ձերբակալման համար հիմք էին ծառայել մի շարք առանձնակի ծանր հանցագործությունների՝ համար ցմահ դասադասվածի՝ Բաբկիրիայից նախկին սեմասոր Իգոր Իգմեստիկ

ԱՐԱՎՆԻ ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

Տակահայկական զեկույցների ֆնտարկումը՝ ռուսաստանյան դասվիրակների բացակայությամբ

Գործնականը շեսությունից սարբերվում է արդյունների շոտափելիությամբ ու չափելիությամբ, հասկառոտ երբ հարցն առնչվում է ղեկավարությունների, երկրների ներկայացուցիչներին, խորհրդարանականներին: Շեսականորեն դեռեւս առկա է Եսիսվ ձմեռային մասաբջանի օրակարգի նախագծում հայտնված եւ ոչ հայաստան ձեակերտումներով աչի ընկնող երկու զեկույցների՝ բանաձեւ դառնալու հնարավորության սահմանափակման հեռանկար:

Ցավով, այսօր Լեւոն Հայրապետյանն ինքն է հայտնվել մեղության մեջ: Դասական գործընթացները հաջորդում են մեկը մյուսին, ֆրեական գործի մյուսերը մեկ բարակում ու մեկ էլ շեսար՝ ավելանում են նորանոր է-

ժամանակ էլ դարձ կղառնա, որ եթե անգամ ջանքեր գործարկվել են, առաջ ուրանով են դրանք արդյունավետ եղել:

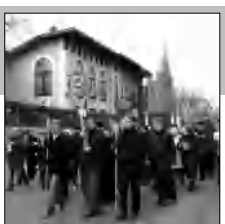
Ավելի կիրառական ու անմիջական աշխատելու հնարավորություն էր նաեւ ԵՄ-Հայաստան խորհրդարանական համագործակցության հանձնաժողովի 16-րդ նիստը, որի աշխատանքներին մասնակցելու համար հունվարի 19-ից մինչեւ այսօր՝ ուրբաթ, հունվարի 22-ը, Ստրասբուրգ են գործուղվել ԵՄ-Հայաստան խորհրդարանական համագործակցության հանձնաժողովի համանախագահ Սամվել Ֆարմանյանը, հանձնաժողովի անդամներ Ալեքսանդր Արզումանյանը, Վահե Էնֆիաջյանը, Լեւոն Դոխոյանը, Արվան Վարդանյանը, Նիկոլ Փաշինյանը եւ Էդմոն Մարտիանը:

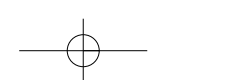
Սիրիական ռազմաճակատում կարող է վճռուել Մերձավոր Արեւելքի ճակատագիրը **էջ 8**

Հայկական գորգի իրավունքների պաշտպանը **էջ 12**

ՌՎ է մերձավորարեւելյան քրիստոնյաների գլխավոր պաշտպանը **էջ 11**

Հայերը 2115 թվին: Մարտավարական ուղենիշներ

Ինչպե՞ս որոնել եւ ստեղծել 21րդ դարում հայ լինելու եւ ուրախությունը դադարեցնելու նոր ուղիներ: Անցել են այն օրերը, երբ հայերն սփյուռքում համախմբվում էին հայկական ակումբների եւ կազմակերպությունների շուրջ, դարձնելով որովհետեւ հայեր էին եւ ցանկանում էին հայ մնալ: Նոր դարաշրջանը նոր դաժնանքներ է դնում: Ծնողներն առավել բարձր որակավորման վարժարաններ եւ դասասուներ են դաժնանում, երիտասարդները դաժնանում են, որ սեղանական ակումբները միացած լինեն համացանցին եւ այլ նորագույն տեխնոլոգիական հարմարություններին, հսակ չեն նշված հառաջիկա 20-25 տարիներ առաջնահերթությունները:

Այս եւ բազմաթիվ այլ մտահոգիչ հարցերի սոցիալական կայքերի միջոցով հասարակական լայն ֆնտրվման մեկուբարթյալ առավել եւ նախաձեռնել Լիսաբոնի Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության հայկական համայնքների բաժինը, ոգեւորված վերջերս այնտեղ «Հայերը 2115 թվին: Մարտավարական ուղենիշներ» թեմայի շուրջ կազմակերպված սեմինարի հաջողությունից եւ արձագանքներից: Սեմինարին մասնակցել են ակնառու հասարակական գործիչներ, մտավորականներ, դասախանասու անձնավորություններ եւ փորձագետներ: Զննարկվել են ներկայի եւ ապագայի բազմաթիվ մարտավարություններ:

Հունվարի 26-ից սկսվող մեկուբարթյալ ֆնտրվումները տեղի են ունենալու միաժամանակ երեք ֆաղափներում՝ Լոնդոնում, Երևանում եւ Լոս Անջելեսում: Զննարկումների համընդհանուր նախագահն ու համակարգողը Գալուստ Գյուլբենկյան հիմնարկության հոգաբարձու Մարտին Եսայանն է լինելու, ով մասնակցելու է միջոցառմանը Լոնդոնից:

Լոնդոնի Տնտեսագիտության համալսարանից ժամը 17-ից 19-ը հեռասփռվող ֆնտրվումներին մասնակցելու են Արմինե Իսխանյանը եւ Հրաչ Զիլինգիրյանը: Նախագահող՝ Ռազմիկ Փանոսյան:

Հայաստանի Ամերիկյան համալսարանից ժամը 21-ից 23-ը հեռասփռվող ֆնտրվումներին մասնակցելու են Սամուել Սամուելյանը, Մարկ Գրիգորյանը եւ Արման Ջիլավյանը: Նախագահող՝ Արմեն Տեր-Վրդեթյան:

Լոս Անջելեսի Հարավային Կալիֆոռնիա համալսարանից ժամը 9-ից 11-ը հեռասփռվող ֆնտրվումներին մասնակցելու են Սալիկ Ղազարյանը, Ռաֆֆի Արդիալյանը եւ մի խումբ երիտասարդներ:

Միջոցառման կազմակերպիչներն են Լոնդոնի Տնտեսագիտական եւ ֆաղափական գիտությունների համալսարանը, Հարավային Կալիֆոռնիա համալսարանը եւ Հայաստանի Ամերիկյան համալսարանը: Տեխնիկական եւ մեդիա աջակցություն ցուցաբերում է Սիվիլիսա Հիմնարանը, իսկ առավել սոցիալական ընդգրկվածությանը աջակցում են «100 կյանք» եւ «IdeA» հիմնարանները:

ՅԱԿՈԲ ՄԻԶՍԵԼԵՆ

Երթուղային փոխադրակա՞ռք, թե՞...

Այնքան մեծ փափաք ունիմ մեր ժեսական մարդոց, զոնե մեկ անգամուան համար, տեսնել երթուղային կանգառներէն «մարտունի», կամ «ավտոտուաի» մեջ խցկուիլը: Միայն մեկ անգամ. տեսնեմ զիրենք ինչպէս կը թխմուիմ այդ սարսիմի տուփերուն մեջ. նայիմ ինչպէս ոտք դնելու տեղ կը գտնեմ, ինչպէս կորահամակ կը մնան մինչեւ տեղ հասնիմ, ինչպէս իրար վրայ կը փլիմ ամէն անգամ, որ վարորդը, մեկ ձեռքիմ սիկառէթը, միւս ձեռքիմ բջջայիմը, արգելակէ մեքենան. ջղայիմ, զորեմ զգուած, թթուած դեմով վարորդը: Եւ թող ճամբորդներէն մեկն ու մեկը համարակի դիտողութիւն ընել: Դիտողութիւն. դէ փորձեցէ եւ տեսէ, թէ «ինչ օրի կը զցի» ձեռք:

Տեսնեմ ու սիրս զովանայ, թէ ինչպէս իր մնան ոտքի կանգնողներուն, աւելի ճիշդ՝ առաստաղէն կախուածներուն, իր վիզիմ, կամ փթիմ ու բերնիմ արտաճանցած գունաւոր հոտերուն կը դիմանայ: Ինչպէս կը համարուծէ կանանց ուտերէն կախուած հսկայածաւալ տայուսակներու հարուածներուն, ամէն անգամ որ անոնք տարայիմ շարժումներ ընեն մեքենայիմ տասանումներուն հետ կեռոյթ տախելով:

Այդպէս կոչուած Տրանսպորտի նախարարութիւն ունիմ, չէ՞, այդ նախարարը օր մը փորձա՞ծ է հանրային փոխադրակառք նստիլ. չէմ կարծեր. հաղա՞թ ժողովուրդը... Տղամարդիկը մեկ կողմ, մեղք չէ՞մ այդ գեղեցիկ, վայելուչ, կաշիէ կամ մուտսակէ վերարկուներով կիները, որոնք առանց բողոքելու կամ դեմք ծռելու, հիւսկ հնազանդ կը բարձրանան այդ մեքենաները, դարձապէս ֆանի ուրիշ հնար չուիմ. աշխատանքի տիտի հասնիմ, ընտանիքի տիտի տախելով:

Ասոր լուծումը մեզի համար դժուար չէ գտնել. կը շարժուեն մեքենաներուն ֆանակը ու կարգիլես հանրակառքերուն եւ փոխադրակառքերուն մեջ ոտքի կանգնիլը եւ վերջ: Եւ

վերջ: Ինչ միամիտ է. այդքան ալ դիւրիմ բան չկարծէ: Մեզի համար դիւրիմ կը թուի, սակայն դուն իրենց հարցուր. մարդիկը դրամ տիտի աշխատիմ, որքան շատ մարդ լեցուի մեքենայիմ մեջ, այդքան եկամուտ կըլլայ... Հասկցա՞մ. փոխադրակառքները ժեսական չեն, սեփական են... իսկ տիգրեսի համար այս փոխադրակառքերն ու երթուղայիները աշխատանքներուն հոգն է, թէ մարդիկ ոչխար, կամ սարսիմ ձուկ դարձեր են, կոխկռտուեր են, կամ ձգնուեր են:

Հաղա՞թ նախարարութեան զործը ի՞նչ է. զործը, դարձ է, հարկ գանձել, շահաբաժնի ունենալ:

Եկէ՛ք, Նոյի օրերէն մնացած սա հանրակառքերուն ալ աչք մը նետեմք, որդեսգի տրանսպորտի մասին խօսածներս ամբողջանան: Այս հնադարեան փոխադրակառքներուն վարձակալները, իրենց սեփական տուները զարդարելու մնան, իրենց յանձնուած հանրակառքերն ալ կը զարդարեն, իւրաքանչիւրը իր ճաշակով: Մէկը նո-

րահարսի ննջասենեակ յիշեցնող սանթելներով զարդարած է դասուհանները, միւր կանաչ դասուհաններով դասած է աղակիները եւ նկարներ փակցուցած ներքին դասերուն վրայ. երրորդ, հաւանաբար կառքիմ հնաճութիւնը չաղաւաղելու համար, եղածիմ դէս ձգած է ամէն ինչ, թէ կեղտոտ նստարանները, թէ դաս ու աղակի եւ յասկաղես իր խցիկը, որ մեքենակալի խցիկ ըլլալէն աւելի ինքնաշարժ նորոգողի արհեստանոցի կը մնանի, հոս հոն նետուած մեքենայի կտրուներով, զործիներով ու մաս մը հաստութեան իւղոտ փոշով:

Եւ ըսել, որ ֆաղափիմ մեջ խոզակոշիկ կայ... եւ առողջապահութեան նախարարութիւնը միջոցներ ձեռք կառնէ կանխարգիլելու համար վարակը:

Կառաջարկեմ, որ Տրանսպորտի եւ առողջապահութեան նախարարները, առաւել՝ ֆաղափաղեսը, օր մը առ ի հետաքրքրութիւն բարձրանան այս փոխադրակառքները եւ վայելեն...

Տանդիտում Սիրիայի Տանրադեսութեան ներկայացուցչի հետ

Հունվարի 20-ին Ռամկավար Ազատական կուսակցության աստեղադես, «Ազգ» թերթի գլխավոր խմբագիր Հակոբ Ավետիսյանը հանդիտում է ունեցել Հայաստանում Սիրիայի Տանրադեսութեան հավասարմասար տրն Մոհամմադ Իսսամ Նայյալի հետ, վերջինիս հրավերով: Ավելի ֆան մեկ ժամ տեսած զրուցի ընթացքում արծարծվել են փոխադարձ հետաքրքրություններ կայացնող բազմաթիվ հարցեր, ինչպէս՝ սիրիական տագնապի ներկա վիճակը՝ հասկաղես ռուսաստանյան ռազմաֆաղափական միջամտությունից հետո, տարածաշրջանում ֆաղափաստեսական փոփոխությունների հեռանկարը Իրանի նկատմամբ դասժամիջոցների մասնակի վերացման տայմաններում, Թուրքիայի թեմամական նկրտումների ձախողումը սիրիական ժեսութեան ու ժողովրդի միահամուտ ջանքերով, ֆրակկան զործոնի դերակատարությունը ողջ տարածաշրջանում, ինչպէս նաեւ դաստեսական Դամասկոսի ազդու ջանքերը ախարեկչության դեմ տայմարի զործում: Բնականաբար անդրադարձ է եղել նաեւ հայ-սիրիական հարաբերություններին, Հայաստանում աղաստան գտած սիրիահայերի վիճակին: Պրն Մոհամմադ Իսսամ Նայյալը շատ բարձր է գնահատել Հայաստանի իտիսանությունների ու ֆաղափացիների հոգատար վերաբերմունքը սիրիահայերի նկատմամբ, իսկ Հ. Ավետիսյանը զոհունակութայմբ ընդգծել է նրանց աշխատասիրությունը, նախաձեռնողական ոգին եւ տկունությունը, որը դարձել է գլխավոր գրավակկանը հայաստանյան աշխատեսուկայում նրանց վայելած մեծ վաստիւթայմ:

Զրուցակիցները խոսատցել են տարբերակկան դարձնել իրեն խորհրակցությունները:

Տրաժեկ դեստան Տիգրան Մարգայանին

Ձախից աջ՝ Գեուրգ Մարալյան, Տիգրան Մարգայան իր կրտսեր որդու՝ Մարկոսի հետ, Արմեն Մարգայան՝ շինաստանում ՀՀ դեստան, եւ Վարաղադաս Ավոյան:

Այս վերնագրով Վաշինգտոնից սատցված հաղորդագրությունից տեղեկանում ենք, որ հունվարի 14-ին Մ. Նահանգների մայրաֆաղափ Մ. Աստվածածին եկեղեցու ծխակկան խորհրդի եւ հոգետոր հովիվ Տեր Հովսեփի ֆին. Վարաղեսյանի հյուրընկալութայմբ հրաժեկի հանդիտում է կազմակերպվել ի տաշիվ Մ. Նահանգներում ՀՀ դեստան Տիգրան Մարգայանի՝ Վաշինգտոնից նրա մեկնելու եւ Մոսկվայում Եվրասիական տեսական հանձնաժողովի կոլեգիայի նախագահի դաստոնն ստանձնելու կաղակցութայմբ:

Հրաժեկի ընդունելությունը վայելում էր Արեւելյան թեմի առաջնորդ գեուր. հատակար. Պարատմայի հովանավորությունը: Արազանի իր ելութում ընդգծել է տրն Տ. Մարգայանի իրազորումների կարեուրությունը ՀՀ կենտրոնական դրամատան նախագահի, ՀՀ վարչաղեսի եւ ՀՀ դեստանի

դաստոններում, չնոռանալով գնահատել նրա դերը նաեւ Արառայան հայրաղեսական թեմի խորհրդի նախագահի դաստոնում:

Հրաժեկի խոսք են ստել Ամերիկայի հայկական համագումարի վարչութեան անդամ Անի Թոթանը, Ռիտա Պայյանը եւ Տեր Հովսեփը:

Ձեռնարկին մասնակցել են նաեւ գաղթօջախի տարբեր կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, որոնց թվում՝ ՌԱԿ Մ. Նահանգների Արեւելյան օրջանի վարչութեան անդամ Գեուրգ Մարալյանը եւ Հայաստանից ՌԱԿ Հանրաղեսական վարչութեան անդամ Վարաղադաս Ավոյանը: Ռամկավար զործիչները նորանոր հաջողություններ են մաղթել Տ. Մարգայանին:

Հիշեցնեմք, որ փետրվարի 1-ից ԱՄՆ-ում Հայաստանի դեստանի դաստոնն ստանձնելու է Գրիգոր Հովհաննիսյանը:

ԱՐԱ ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱԼ

Ռացիոնալ (սրամաքանական եւ հիմնավորված) մտածողության դասական այսօր Հայաստանի հասարակական կյանքի գլխավոր խնդիրն է, որին բախվում ենք անընդհատ: Դրա հետեւանով, միակողմանի տեղեկատվական եւ ֆարզակալ լրահոսի ազդեցությամբ, այս կամ այն խնդրի առնչությամբ ձեւավորվում է դրա խորքային դասաճանդերը անտեսող հասարակական կարծիք: Նման օրինակներից մեկը «Չվարթնոց» օդանավակայանի հին շենքի շուրջ ստեղծված վիճակն է, որը կրկին դարձել է ֆնտարկումների առարկա այն բանից հետո, երբ Երեւանի ֆալաֆա-

1. «Չվարթնոցի» հին շենքը վերակառուցելու եւ որոշեալ օդանավակայանի դասաճանդերը դարձադրելու անհետաքրքիր է: Այն անգամ որոշեալ օդանավակայան գործելու ժամանակ աչքի էր ընկնում նախագծային թերություններով եւ անհարմարավետությամբ: Այն սարիներին օդանավակայանից օգտվողները կհիշեն այդ անհարմարությունները: Բավական է նշել միայն ներքին եւ գրեթե առանց նստելու տեղերի սղասարահները: Դա իսկապես բոլոր առումներով սխալիկ սովետական օդանավակայան էր եւ երեւի չէր էլ ենթադրվում, որ հետագայում նման հնչեղ կերպով էր անվանվելու՝ «սովետական մոռեղմիզի հուշարձան»: Վերջապէս, եթէ այն հնարավոր լինէր

թէ՛ ավիասնունների գների վրա: Խնտուն ենք մեր օդանավակայանի թանկ ծառայությունների եւ ավիասնունների թանկ գների մասին, բայց դրանց թանկացման եւս մեկ հնարավորություն ենք ստեղծում: 5. Նոր օդանավակայանը կառուցվել է մինչեւ հին ֆանդումը, եւ ասել, թէ ամեն ինչ ֆանդում են եւ տեղը ոչինչ չեն կառուցում՝ այս դեմքում ստիպողություն է: Հիմա նույնպէս եւ ծրագիր կա ընդլայնելու օդանավակայանը, հնարավորություն ստեղծել ավելի մեծ թվով ուղեւորներ սղասարկելու, ինչը մեր օդանավակայանը սարանցիկի վերածելու հնարավորություն է սալիս, դրանից բխող դրական հետեւաններով: Հիմա ի՞նչ, հրաժարվե՞մք դրանից եւ Էռնեյանին

Օդանավակայանի հին շենք՝ «խորհրդային մոդեռնիզմի» մեռյալ «հուշարձանը»

Ի՞նչ իմաստ ունի այն պահպանելը, ո՞ւմ հաշվին, ի՞նչ պէտք է զոհենք եւ ո՞ւմ հավակնությունների համար

դեմքերը հին օդանավակայանի օղակաձեւ շենքի էսակադայի առանձնահատուկ թույլտվություն սկսեց օդանավակայանի կոնցեսիոներ «Արմենիա միջազգային օդանավակայաններ» ընկերությանը:

Հիշեցնենք, որ «Արմենիա միջազգային օդանավակայաններ»-ը, նոր «մաստեր դաս» համաձայն, դեռ է ընդլայնի նորակառուց օդանավակայանը, ինչի կառուցման համար, ի դեմք, անցած տարիների ընթացքում կատարվել է ավելի քան 320 մլն դոլարի ներդրում: Արդյունքում, բոլորս ենք տեսնում, թէ ինչ ժամանակակից եւ հարմարավետ օդանավակայան ունենք մենք այսօր, որը Հայաստանի անկախության շրջանի՝ թէ կարեւորությամբ, թէ ներդրումների ծավալով թերեւս ամենանշանակալի կառուցում է: Սակայն դա չի խանգարում, որ մի խումբ ճարտարապետներ հերթական անգամ անձնական հավակնությունները վեր դասեն ամեն ինչից եւ հարայ-հրոց բարձրացնեն, ինչպէս իրենք են անվանում օդանավակայանի հին շենքին՝ «սովետական մոդեռնիզմի հուշարձանի»՝ դասաճանդեր համար: Դրան հետեւում է հայիդյանի ծարավ անբոխի «ամեն ինչ ֆանդում են» արտահայտությամբ սկսվող անմտությունների հեղեղը, որտեղ, բնականաբար, ոչ ոք իմն իրեն եւ հարայ-հրոցի հեղինակներին չի սալիս հետեւյալ հարցերը.

1. Ո՞ւր է օդանավակայանի հին շենքը դասաճանդերը իմաստը:
  2. Որո՞ւն է ի՞նչ է դասաճանդերը այդ շենքը:
  3. Ո՞ւմ հաշվին է դասաճանդերը այն:
  4. Ի՞նչ ազդեցություն է դա ունենալու գործող օդանավակայանի ծառայությունների սակագների վրա:
  5. Ինչո՞ւ դեռ է համուն հին շենքի դասաճանդերը հրաժարվելով նոր օդանավակայանի ընդլայնումից:
  6. Ենթադրելի՞ է, որ օդանավակայանի նոր շենքի ճարտարապետը նույնպէս 30 տարի հետո դեռ էր դասաճանդի, որ իր նախագծած շենքը դասաճանդի որոշեալ հուշարձան:
- Զջերը կփորձեն խորհել այս հարցերի շուրջը: ԶԷ՛ որ կա ավելի հեշտ տարբերակ՝ դեմ ենք եւ վերջ: Փորձենք դասաճանդեր այս հարցերին, որոնց թերեւս կարելի է ավելացնել այլ հարցեր եւս, բայց առայժմ սահմանափակվենք այսօրվա:

գործածել, աղա նորը կառուցելու անհրաժեշտությունը չէր լինի: Որոշեալ օդանավակայանի հին շենքը, ինչպէս ասում են, ֆիզիկապես եւ բարոյապես մաքուր է եւ անգործածելի:

2. Պահպանել որոշեալ հուշարձան այն դեմքում, երբ դա երբեք այդդիպին չի համարվել եւ միայն հիմա, հետին թվով փորձում են նման կարգավիճակ ձեռք բերել, նույնպէս անհասկանալի է: Ի՞նչ հուշարձան է դա, ո՞վ է այցելելու այդ հուշարձանը, ի՞նչ տեսնելու համար, ի՞նչ գրավչություն ունի, կա՞մ Հայաստանի մի բնակիչ, որ մինչ այս աղմուկը հին օդանավակայանը իր հյուրերին ներկայացնի որոշեալ հուշարձան եւ ո՞վ դա կընկալի որոշեալ այդդիպին: Դա ոչ Գառնու տաճար է, ոչ Հանրապետության հրաշքերի ճարտարապետական համալիր, ոչ օղերայի շենք: Չի կարելի համեմատել անհամեմատելին: Այս սրամաքանությամբ դեռ է դասաճանդերը նաեւ 4-րդ կարգի վթարային եւ անդիտան դարձած բնակելի շենքերը, ֆանի որ դրանց նախագծողները նույն իրավունքը կունենան դրանք անվանելու հուշարձան-շենքեր:

3. Ո՞ւմ հաշվին դեռ է վերակառուցվի եւ դասաճանդի հին շենքը: Պետական բյուջեի՞, այսինքն մեր բոլորիս վճարած հարկերի: Զանի՞ տասնյակ միլիոն դոլար դա կարծես, եւ միայն նրա համար, որ ունենք իրենց կառուցած շենքը համարում են հուշարձան:

4. Գուցե կոնցեսիոների հաշվին փորձեն դասաճանդեր այդ շենքը: Այդ դեմքում հին շենքի դասաճանդերը ծախսը դարձալ մեծ ենք վճարելու, ֆանի որ կոնցեսիոները անդալման այդ ծախսը կներառի իր ծառայությունների ինֆրաստրուկտուրայի մեջ, ինչն էլ իր հերթին կանդադարեալ թէ՛ դրանց,

սաեմ մի արեք դա: Չմոռանա՛մ, որ շրջափակման եւ դասաճանդերի վիճակում զգնվող երկիր ենք եւ հասկանալի հարմարավետ եւ ժամանակի դասաճանդերին համապատասխանող օդանավակայանի նշանակությունը: Առավել եւս՝ այդ ամենը չզոհենք հանուն իրենից գործնական, նյութական եւ որեւէ այլ արժեքի վերակայացման եւ իրեն սղառած շինության:

6. Հին շենքի հեղինակների սրամաքանությամբ, օդանավակայանի նոր շենքի ճարտարապետը նույնպէս, 30 տարի հետո, երբ օդանավակայանների սղասարկման եւ դասաճանդեր նոր դասաճանդեր, հետեւաբար եւ նոր շենքի կառուցման կարիք լինի, դեռ է այս դեմքում էլ դասաճանդի որոշեալ «հետխորհրդային մոդեռնիզմի հուշարձան» դասաճանդեր իր նախագծած շենքը: Եվ այդդեմ ամեն 30 տարի մեկ: Արդյունքում Արարսյան դասուն հարյուրավոր հեկտարների վրա կստեղծենք օդանավակայանների գերեզմանոց:

Ի վերջո, նկատի ունենալով այս ամենը, կսկսե՛մք գործել սրամաքանությամբ եւ ռացիոնալ մտածողությամբ: Ամենասարօրինակն այս հարցում օդանավակայանի ընդլայնման նոր «մաստեր դասը» հաստատած կառավարության, ոլորտի լիազոր մարմին ֆալաֆաղիկական ավիացիայի գլխավոր վարչության, հեղեղ իր՝ կոնցեսիոներ «Արմենիա միջազգային օդանավակայաններ»-ի օլիմպիական հանդարտությունն ու դասաճանդերով ու հիմնավորումներով հանդես գալուց հրաժարվելն է, ինչի հետեւանով էլ շատ հաճախ, այդ թվում նաեւ այս դեմքում, ձեւավորվում է միակողմանի եւ սուբյեկտիվ հասարակական կարծիք:

Նորից դիմել ենք Ռուսաստանին՝ գազի գնի իջեցման խնդրանքով

Հայաստանը դիմել է Ռուսաստանին մեր երկրին մասակարարվող գազի գնի իջեցման համար: Նման խնդրանքով հայ գործարարները դիմել էին Հայաստանի վարչապետ Հովիթ Աբրահամյանին: Վերջինս էլ հայտնել է, որ այդ հարցով իրենք դիմել են Ռուսաստանի Դաւնության իշխանություններին եւ ակնկալում են սաւնալ դրական լուծում՝ «հաւելի առնելով Ռուսաստանի Դաւնության հետ մեր գործընկերության ռազմավարական բնույթը»: Խոսքը Հայաստանի սահմանին մասակարարվող գազի գնի մասին է: Այն այժմ կազմում է 165 դոլար 1000 խմ համար:

Թերեւս ավելորդ է ասել, որ Հայաստանին մասակարարվող գազի գնը աւխարհում ամենէժանեցից է: Բավական է ծանոթանալ շատ ավելի մեծ ծավալներով եւրոպական երկրներին մասակարարվող ռուսական գազի գնին (300-350 եւրո), դասկերացնելու համար, թէ ինչ է նշանակում մեր գազի գնը: Այնուհայտ է, որ ռուսական կողմը Հայաստանին գազ է մասակարարում 165 դոլարով՝ նկատի ունենալով հենց վերելում նշված «ռազմավարական գործընկերությունը» երկու երկրների միջեւ: Ընդ որում, այդ գինը 2015-ին դարձալ իջեցվել է մեր խնդրանքով՝ նախկին, դարձալ շատ ցածր՝ 189 դոլար գնից, այն բանից հետո, երբ հայկական դրանը արժեզրկվեց մոտ 15 տոկոսով:

Հիմա կրկին դիմում ենք Ռուսաստանին գազի գնի իջեցման խնդրանքով եւ ակնկալում, որ մեզ կընդառաջեն: Ամենուհէ՛ նկատի ունենալով Ռուսաստանի համար Հայաստանի կարեւորությունը այս տարածաշրջանում: Այլապէս, չնչին ֆանակներով, այլ երկրով (Վրաստանով) տարանջման համար վճարով, մեզ մասակարարվող գազի տեսապէս հիմնավորված գինը առնվազն 2-3 անգամ ավելի դեռ է լինել: Տեղեկությունները, թէ կարող ենք ավելի էժան գնով գազ սաւնալ իրանից եւ իբր Ռուսաստանն է դրա խոչընդոտը, դասարկ եւ անիմաստ խոսակցություններ են: Համեմատության համար նշենք, որ իրանից դեմքի Պակիստան եւ Հնդկաստան իրանական գազի առնելի ծավալներով մասակարարման դեմքում անգամ իրանը ոչ մի կերպ չի համաձայնվում գազի միջազգային գներից (մոտ 400 դոլար) ցածր գնի սահմանել, ինչն էլ այդ գազատարի կառուցմանը խոչընդոտն է: Հետեւաբար, ինչպէ՞ս կարող է Հայաստանի փոքր տուկայի համար իրանական գազի գինը 100 դոլար կամ դրան մոտ գն լինել:

Ի դեմք, հետաքրքրական կարող են լինել Ադրբեյջանի կողմից Վրաստանին մասակարարվող գազի գների, նկատի ունենալով, որ այս երկու երկրների միջեւ այլ երկիր չի զգնվում եւ գազատարն էլ չի անցնում այնդիպի առնելի ճանաղարհ, ինչպիսին Ռուսաստանից Հայաստանն է: Ըստ ադրբեյջանական լրատվամիջոցների, Ադրբեյջանից Վրաստան մասակարարվող գազի միջին գինը 175 դոլար է: Ավելի կոնկրետ, կան մասակարարման երեք գներ՝ սոցիալական գազ, որի գինը 150 դոլար է, տարածաշրջանային՝ 180 դոլար եւ առեւտրային՝ 200 դոլար 1000 խմ համար: Սա համարելով Ռուսաստանից Հայաստանին մասակարարվող գազի գնի հետ, որը հուսով ենք ավելի էժանացնել, աղա իրանի կողմից ավելի էժան գնով գազ սաւնալու խոսակցությունների հետ, իրականությունը դարձ կղաղակ:

Հետեւաբար, ռուսական էժան գազը սաւնալիս կամ դրա հետագա էժանացման համար դիմելիս, չմոռանա՛մք, որ միայն այդ երկրից կարող ենք նման գնով գազ սաւնալ կամ դիմել այն ավելի էժանացնելու խնդրանքով: Չմոռանա՛մք, որ այսպէս կոչված արեւմտյան կողմնորոշում ունեցող Վրաստանն անգամ ցանկանում է ավելացնել Ռուսաստանից սաւնալող գազի ծավալը, որն ավելի էժան կարող է լինել նրա համար, ֆան Ադրբեյջանի մասակարարածը: Չմոռանա՛մք նաեւ, որ ասումակայանի վերակառուցման, ռազմական տեխնիկայի, խոտոր ֆինանսական աջակցության հարցերով ներքին ընկնելիս կամ առանց դրա մեր հայացքն առաջին հերթին ուղղվում է դեմքի Ռուսաստան եւ հիմնականում արժանանում դրական արձագանքի: Նման արձագանքի հոյս ունենք նաեւ գազի գնի իջեցման հարցում: Այսինքն, առանց ռազմավարական դաւնակից Ռուսաստանի, դժվար է դասկերացնել, թէ ինչ անելու վիճակներում կարող ենք հայտնվել: Հետեւաբար, դեռ չի տուրք սալ արեւմուտքից կեր սաւնալող գազան «իրավապետականների», խոսքի ազատության «դասաճանդերի» եւ այլ ձրիակներին՝ տարբեր առիթներով բորբոքող հակառուսաստանյան տարածաշրջաններին: Չի կարելի թել այն ձեռքի վրա, որից մեզապէս սաւնում եւս: Հակառակ դեմքում դու կամ հիմար եւս, կամ՝ հիվանդ: Իսկ այդդիպիների դասկա մեզ մոտ, ցավով, չի զգացվում:

ԵՐԿԱՆԴ ԱԶՍՏՅԱԼ

Այս նոր տարում Հայաստանը դիվանագիսական նոր մարտահրավերներ է դիմակայում՝ դարձյալ իր փոքր տարածքային չափերի եւ ընտրած դաշնակիցների հետեւանումով: Չնայած թվում է, թե այս երկու տասնամյակները կաղ չունեն խնդրի էություն հետ, այնուամենայնիվ հենց դրանք, ինչպես նաեւ իր թեմատիկայի հարուստ գրդաններն են ընկած այդ մարտահրավերների հիմքում:

Անցյալ տարի Հայաստանը անհաջողության մասնակցեց, երբ Արարատում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը (ECHR), դեմ գնալով Շվեյցարիայի դատարանի որոշմանը, Դոդու Փերինչեֆի գործում վճիռ կայացրեց հոգուս ցեղասպանությունը ժխտողին: Թուրքիայի ֆաղաֆաղի Փերինչեֆը Շվեյցարիայում դատախառություններ կարդալուց ֆանիցս ժխտել էր Հայոց ցեղասպանության փաստը:

ԵՆԽԻՄՎ-ի հետ համաֆայլ

Հակառակ որ հրադարակված վերջնական վճիռում դատարանը կասկածի տակ չէր առնում հայերին տասնուհասած ճակատագիրը, դրանում մեջբերված բոլոր իրավական եզրերն ու խուսանավական արտահայտությունները մի ավելորդ անգամ շեշտում էին, որ Եվրոդայում որեւէ մեկը կարող է ժխտել Հայոց ցեղասպանությունը եւ ադաստան որոնել խոսքի ազատություն կարգախոսի ներքո, մինչդեռ հրեական Հոլոքոսթը ժխտողները դիտարկվում էին որդես ասելություն սերմանողների:

Նման դատավճիռը, ինչ խոսք, իր ազդեցությունն էր ունենալու Շվեյցարական օրենքի վրա եւ իր հետեւաններն էր թողնելու այլ երկրների իրավական դաշտում: Նման օրինակ մենք արդեն ունենք Ֆրանսիայից, որտեղ մաթեմատիկայի մի ուսուցչի Փարիզում ազատել են աշխատանքից եւ մեղավոր ճանաչել Հոլոքոսթը ժխտելու օրենքը խախտելու համար: Նա ողորդել էր, որ օրենքը անարդարորեն տաստում է միայն այն մարդկանց, ովքեր ժխտում կամ հարցակամի տակ են դնում հրեական Հոլոքոսթը, բայց ոչ՝ մարդկության դեմ գործված այլ հանցագործությունները: Սահմանադրական դատարանը իր հունվարի 10-ի որոշումով առանձնացրեց Հոլոքոսթի ժխտումը որդես հանցագործություն, նշելով, որ Երկրորդ աշխարհամարտի ցեղասպանությունը «տարբեր բնույթ է կրում»՝ հանձնատած մարդկության դեմ գործված այլ հանցագործությունների հետ: Եվ սա կատարվում է մի երկրում, որի նախագահ Ֆրանսուա Օլանդը տարավորվել է տաշտանել Հայոց ցեղասպանության ժխտումը ֆրեականացնելու օրենքը: Նրանք, ովքեր փորձում էին մեղմել եւ նույնիսկ սխալ մեկնաբանել Փերինչեֆի գործով եվրոպական դատարանի վճիռը, դես էր հասկանան, որ այն արդեն սկսել է իր «դոմինո» բացասական ազդեցությունն ունենալ Եվրոդայում:

Դիվանագիտական երկրորդ մարտահրավերը Եվրոխորհրդարանի խորհրդարանական վեհաժողովի (PACE) վճիռն էր Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ, ավելի ստույգ՝ այդ կառույցի Քաղաքական հարցերի եւ ժողովրդավարության հաձնախմբի «բռնության թեժացումը Լեռնային Ղարաբաղում եւ Ադրբեյջանի մյուս գրավյալ տարածքներում» վերանադրյալ հակահայկական զեկույցը, որն ընդունվել էր ձայների 24-ը 16-ի հարաբերակցությամբ: Ձեկույցը տարատարողը բրիտանացի նախկին խորհրդարանական Ռոբերտ Ուոլտերն էր: Խիտս կողմնադատ (ադրբեյջանամե) զեկուցագրողին փոխարինելու հայկական տասվիրակության առաջարկը մերժվել էր: Այս զեկույցը հայտնվելու է հունվարի 26-ին PACE-ի լիագումար

միտի օտար կառույց լիագումար չէ միջանցելու Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության գործին, առանց նախադես խորհրդակցելու ԵԱՀԿ համադախագահների հետ: Որեւէ կողմնակի միջանցություն կարող է լուկ վնասել բանակցային գործընթացին: Բայց Ադրբեյջանը, Թուրքիայի հովանավորությամբ, ակտիվորեն շարունակում է վարել ղարաբաղյան հարցը այլ հարթություններ տեղափոխելու, խնդրի էությունը շեղելու ֆայլայիչ ֆաղաֆականություն: Ադրբեյջանաթրական «երկթամբ հեժանիվը» օգտագործելով որոշ իսլամական երկրների մոլեռանդությունը, արդեն իսկ ձայներ է հավաքել հակամարտությունը ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայում որդես կրոնական տայաբ ներկայացնելու համար:

Մեկ այլ բանաձեւ՝ «Ադրբեյջանի սահմանամերձ շրջանների բնակիչները դիտավորյալ զրկված են ջրից» վերնագրյալ, տարատարակվել է Միլիցա Մարկովի կողմից (Բոսնիա, Հերցեգովինա):

Առաջին զեկույցի կողմնակալ նախադրյալն այն է, որ Ղարաբաղը բնորոշում է որդես «գրավյալ տարածք» ի թիվս այլ ադրբեյջանական տարածքների, որոնք զեկվում են հայկական ուժերի հսկողության ներքո: PACE-ի նման կազմակերություններից նվազագույնը, որ տահանվում է, չեզոք դիրք տահողանել է, այսինքն օգտագործել առնվազն «վիճելի տարածքներ» եզրը: Իր ներկա տեղով բանաձեւն արդեն իսկ ունի կանխորոշված եզրակացություն, որը լիագումար միտի ժամանակ փեարկության դրվելու կարիքն անգամ չի ունենալու: Այդ բանաձեւում ընդհանրադես անտեղյակ են չեզոքության, անկողմնակալության եւ օբյեկտի-

վության սկզբունքները: Մյուս կողմից զեկուցագրողի հավատարմագիրն է հարցականի տակ: Ռոբերտ Ուոլտերն ու նրա կինը՝ Ֆերինչեֆը Ալդ-Ուոլտերն գործարար կադեր ունեն Ադրբեյջանում եւ Թուրքիայում: Հարողորվում է նաեւ, որ նրանք երկուսն էլ թուրական ֆաղաֆաղություն ունեն, եւ որ Ռոբերտ Ուոլտերն իր իննությունը հաստատող թուրական փաստաթուղթն ստացել է անձամբ Թուրքիայի արտգործնախարար Մեվլուտ Չավուսոդուլից: Ավելին, Չավուսոդուլն 2011-ին եղել է Ուոլտերների հարսանիքին ներկա հրավիրվածների թվում:

Այդ, հանուն փողի վերադրության խիտս ակնհայտ տեսույթը մեզ հիշեցնում է մեկ այլ դիվանագետի, որն այժմ հեղինակազրկված է եւ դուրս մղված ֆաղաֆական դաշտից: Դա ժամանակին հայադրբեյջանական հարաբերություններին մեծ վնաս հասցրած ԵԱՀԿ-ի Միսակի խմբի համադախագահ եւ կարճ ժամանակով Ադրբեյջանում Մ. Նահանգների դեստան նշանակված Մեթյու Բայթան է, որի անուսությունը թրփուկ հետ հարեան Թուրքիայում ամրագրված էր Ալիեի կառավարության կողմից:

Թվում է, թե այս աչք ծակող ձեռնարկումները առանձին անհասների վաս տահվածի դրեստորումներ են, բայց ոչ, դրանք ամենայն հանդուրժողականությամբ ընդունվում են աշխարհի դիվանագիտական շրջանակներում, տարադես որովհետեւ Հայաստանը շարունակում է մնալ ռուսական գոսո ծիրում, եւ այն տասվիրակները, ովքեր կողմ են փեարկում թյուր ձեակերտումներով եւ մոլորության առաջնորդող արտահայտություններով հարուստ նման բանաձեւերին, իրենց հոգու խորքում հանողված են, որ Հայաստանի դեմ գործելով անուղղակիորեն տաստում են նաեւ Ռուսաստանին:

Երկրորդ օրինագիծը նույնդես հիմնված է կեղծ նախադրյալի վրա, որովհետեւ զեկուցագիրը կազմողն ամբողջովին անտեղյակ է Սարսանգի ջրամբարի օգտագործման տեխնիկական զեկույցը: Գործին լավատեղյակ մասնագետ դուկ. Լիդիա Ս. Վանվակերիդու-Լիոուդիայի զեկույցում կոչ էր արվել տեսողական զննում կատարել այդ ջրամբարի, որի կառույցը շատ հեռու է եմթադրյալ փլուզման եզրին լինելուց:

Սակայն զեկույցը կազմողն անտեղյակ ղարաբաղյան իտանությունների փաստաորոնողական առաջելությամբ տարածված այցելելու հրավերը, ընտրել է «հայկական զինված ուժերի միակողմանի եւ անմիջական դուրս քերման» տահանց ներկայացնելը:

Անդրադառնալով PACE-ի չարագուշակ նախաձեռնությանը, ԵԱՀԿ-ն հրատարակեց հակիրճ, բայց արտահայտիչ մի հաղորդագրություն, համաձայն որի ոչ

մի օտար կառույց լիագումար չէ միջանցելու Լեռնային Ղարաբաղի հակամարտության գործին, առանց նախադես խորհրդակցելու ԵԱՀԿ համադախագահների հետ: Որեւէ կողմնակի միջանցություն կարող է լուկ վնասել բանակցային գործընթացին: Բայց Ադրբեյջանը, Թուրքիայի հովանավորությամբ, ակտիվորեն շարունակում է վարել ղարաբաղյան հարցը այլ հարթություններ տեղափոխելու, խնդրի էությունը շեղելու ֆայլայիչ ֆաղաֆականություն: Ադրբեյջանաթրական «երկթամբ հեժանիվը» օգտագործելով որոշ իսլամական երկրների մոլեռանդությունը, արդեն իսկ ձայներ է հավաքել հակամարտությունը ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայում որդես կրոնական տայաբ ներկայացնելու համար:

Հայերս չդես է գարմանում նման սցեսներից եւ տարավոր ենք ըստ այդմ մեակել մեր ռազմավարությունն ու հակահարվածները: Դրանք, բարեբախտաբար, ընթացի մեջ են: Համուն «Արդարության եւ ժողովրդավարության եվրոդայ-

հայերի դաշնությունը» (EAFJD) նախաձեռնել է «change.org» կայուն խնդրագիր ներկայացնել՝ տահանցելով PACE-ից չընդունել ադրբեյջանամե մի բանաձեւ, որը կխոչընդոտեր հակամարտության խաղաղ կարգավորման բանակցությունները: EAFJD-ն մասնավորադես կոչ է անում վերջ դնել PACE-ի «ասելությամբ հագեցած ռազմատեմչ հայտարարություններին եւ նրա որոշ անդամների ադրբեյջանամե դիրորոշումներին»: Սփյուռքյան այս նախաձեռնությանը գորավիզ է կանգնում նաեւ հայաստանյան դիվանագիտական գերատեսչությունը: Խորհրդարանի փոխխոսնակ Էդուարդ Շարմազանովն այցելել է բոլոր Բաթյան երկրների մայրաքաղաքները եւ ուղեւորվել դեղի Չեխիայի հանրադեսություն եւ Հունաստան: Ազգային ժողովի դեսակալ-իրավական հարցերի մեսակալ հանձնաժողովի նախագահ Հովհաննես Սահակյանն, իր հերթին, այցելել է Վարապա եւ Բուխարես: Իսկ Ազգային ժողովի արտաին հարաբերությունների մեսակալ հանձնաժողովի նախագահ Արսակ Ջալալյանն ու ԵԱՀԿ-ի հայաստանի խորհրդարանական համագործակցության հանձնաժողովի համադախագահ Սամվել Ֆարմանյանը միեւնույն առաջելությամբ ճանադարի են ընկել դեղի եվրոպական տարբեր երկրների մայրաքաղաքներ:

«Այս բանաձեւը բացի բանակցային գործընթացին վնասելուց որեւէ այլ արժեք չունի», հայտարարել է Ազգային ժողովում Բարգավաճ Հայաստան Ֆրակցիայի նախագահ Նաիրա Չոհրաբյանը, ավելացնելով «թե վերջնական ինչ տեղով կլինի (բանաձեւը) կախված է նրանից, թե որքանով ԵՆԽՎ-ում կզեկվեն սթափ տասգամավորներ, ովքեր կհասկանան, որ նման ձեակերտումներով բանաձեւը ընդունումը ուղղակիորեն շատ ավելի լարելու է առանց այն էլ լարված սահմանային լարվածությունը, վնասելու է բանակցային գործընթացին: ԵՆԽՎ-ն հերթական անգամ վերածվելու է հայկական եւ ադրբեյջանական տասվիրակությունների միջեւ տաստեղական գործողությունների հարթակի: Եթե ԵՆԽՎ-ի նդատակը սա է, թող շարունակեն այդ ոճով աշխատել»:

Միաժամանակ փոխարտգործնախարար Շավարս Քոչարյանը հայտարարել է, որ Հայաստանը ավելի ակտիվ դես է աշխատի ԵՆԽՎ-ի տասվիրակությունների հետ:

Հունվարի 26-ի լիագումար միտսն ու փեարկության արդյունքը ցույց են տալու, թե ինչքանով էր արդյունավեշ Հայաստան-Սփյուռք դիվանագիտական համատեղ արաշակ, եւ թե ինչքանով ենք մենք կարողանում ԵՆԽՎ-ի հետ համաֆայլ ընթանալ:

Գեոդոք, ԱՄՆ Թարգմ. Տ.Օ.

Հակահայկական զեկույցների ֆնտարկումը՝ ռուսաստանյան տասվիրակների բացակայությամբ

Սա իսկադես հնարավորություն էր ԵՄ անդամ երկրների խորհրդարանականների հետ անդրադառնալու վեհաժողովում ֆնտարկելիք հարցերին եւ այդ առնչությամբ հայանդատս դիրորոշում ձեակալորելու համար: Եվ ինչդես վկայում է հանձնաժողովի ընդունած հայտարարությունը, այս ձեակալում գործընկերները նախընտրել են ամրագրել հենց այն մոտեցումը, որի համաձայն ղարաբաղյան հակամարտության բանակցությունների նախընտրելի ձեակալը ԵԱՀԿ Միսակի խմբի գործընթացն է՝ որդես միջազգայնորեն ճանաչված միակը: Հայտարարությամբ նաեւ կոչ է արվում միջազգային մյուս կազմակերություններին եւ կառույցներին «համահունչ լինել ԵԱՀԿ Միսակի խմբի համադախագահների հայտարարություններին Լեռնային Ղարաբաղի վերաբերյալ իրենց տեակալեներում եւ բանաձեւերում»՝ այդ կերպ նդատելով հակամարտության խաղաղ կարգավորմանը:

Դժվար թե նման հայտարարությունն իսկադես մտափոխ անի վեհաժողովականների մեժամասնությունը, սակայն ժամանակը ցույց կտա, թե որքան էր ԵՄ-Հայաստանի խորհրդարանական համագործակցության հանձնաժողովի հայտարարության ազդեցությունը:

Հայկական կողմերին առնչվող զեկույցների ֆնտարկման համատեղում կարետր է նաեւ տեղեկությունը, որ տարբեր հարցերում հայաստանյան տասվիրակությանն աջակից ռուսաստանյան տասվիրակները չեն մասնակցելու այս նստաշրջանին, ինչը ավելի ուշ հաստատվեց. Ռուսաստանի խորհրդարանի երկու տալաշներն էլ որոշում են կայացրել չմասնակցել ձեռնադին նստաշրջանին՝ բոլորնեղով այն:

Ըստ ռուսաստանյան տասվիրակության դեկավարի տեղակալ Լեոնիդ Սլուցկու, տասվիրակությունը տատատս է մասնակցել ԵՆԽՎ աշխատանքներին միայն բոլոր լիագումարությունները հետ ստանալու դեղմում:

Այս մասին տեղեկացնող նամակն ուղարկվել է ԵՆԽՎ նախագահ Անն Բրատերին՝ առ այն, որ 2016թ-ին վեհաժողովի աշխատանքներին մասնակցության մասին որոշումը կուղարկվի ավելի ուշ: Միեւնույն ժամանակ, դիտարկվում էր հնարավորությունը, թե մինչեւ նստաշրջանի սկիզբը ռուսաստանյան տասվիրակության բոլոր լիագումարությունների վերադարձը կարող է ադատակվել նրա մասնակցությունը:

Մինչդեռ հունվարի 20-ին ԵՆԽՎ նախագահը ընդամենն ափոստանք է հայտնել ՌԴ տասվիրակության ձեռնադին նստաշրջանը բաց թողնելու մասին որոշման առնչությամբ: Անն Բրատերը նշել է, թե, ըստ էության ձեռնադին նստաշրջանը բաց թողնելու դեղմում Ռուսաստանի տասվիրակությունը չի կարողանա մասնակցել ԵՆԽՎ զալի մի ֆանի նստաշրջաններին եւս:

Ստացվում է, որ այս կարետր աշակցությունից հայկական կողմը զրկված է լինելու, իսկ մյուս երկրների տարագայում ում հետ ու ինչդես աշխատելու արդյունքները սդատեցնել չեն տա:

ՀՊՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

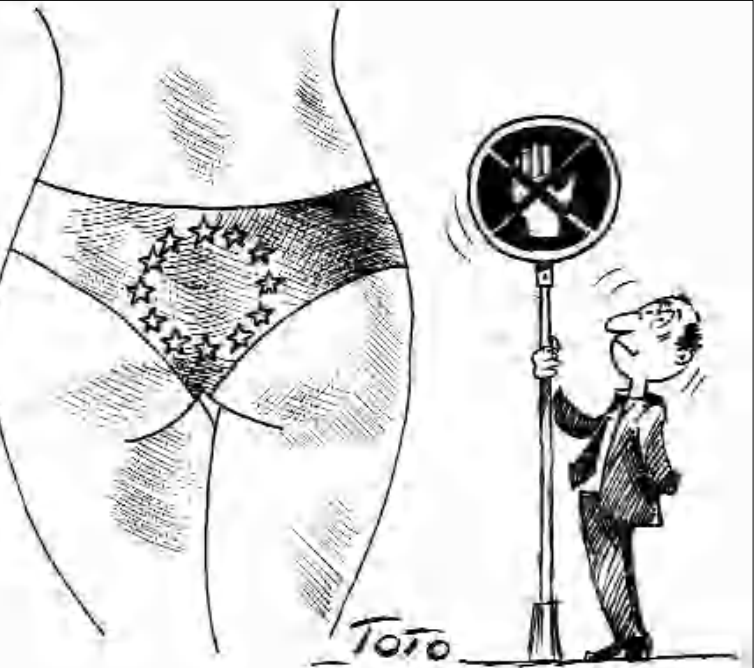
Երեկ ԼՂԳ նախագահի մամուլի խոսնակ Դավիթ Բաբայանը հայտարարել է, թե ԵՆԽՎ-ն վերածվում է Եաբա Կերցնող զորուհու: Պարոն Բաբայանը սա հենց այնպես չի ասել: Բանն այն է, որ ԵՆԽՎ-ի օրենք մեկնարկող ձեռնարկն նստաբեկ լիազորումար նիստի օրակարգում չեղ են գծել երկու հակահայկական զեկույցներ, որոնք համաեվրոպական այս կառույցը դեմ է Բնարկի: Եեեսում են՝ դեռ դեմ է Բնարկի, այսինքն դրանց ընդունումը, չնայած հնարավոր է, սակայն միայն հնարավոր է, ոչ փաստ: Այս համաեվրոպական Դավիթ Բաբայանի հայտարարությունը թերևս չեղին չէ եւ կոռեկտ չէ, ընդ որում խնդիր ոչ թե այն է, թե ԵՆԽՎ-ն այդ զորուհու նման չէ, ավելին, ԵՆԽՎ-ն ոչ միայն Եաբա Կերցնող զորուհի է, այլև Եաբա Կերցնող եւ սեւ խավիար սիրող զորուհի է, բայց խնդիրն այն է, որ այդ մասին եւ կարող են ասել, հայկական օրենք լրացվածից կարող է ասել, անկախ կամ ոչ այնքան անկախ փորձագետ-վերլուծաբան կարող է ասել, բայց Դավիթ Բաբայանը չի կարող ասել, կամ գոնե չդեմ է ասի: Ինչու, որովհետեւ Դավիթ Բաբայանը զաեոնաեար անն է եւ երբ խոսում է նա, խոսում է նախագահ Բակո Սահակյանը, իսկ երբ խոսում է նախագահ Սահակյանը, խոսում է Արցախի Հանրադեոությունը: Եւ ուրեմն, երբ Դավիթ Բաբայանն ասում է, թե ինչ է դարձել կամ դառնում կոնկրեո ԵՆԽՎ-ն, նեանկում է, որ ԵՆԽՎ-ին Եաբա Կերցնող զորուհի է անվանում Արցախի Հանրադեոությունը, ինչը, հասկանալի է, չդեմ է այդպես լինի՝

Եաբա Կերցնող զորուհի է, բայց ախր կարեւոր զորուհի է

մի Եաո զարգ զաեոնաեո: Բանն այն է, որ վաղը չէ մյուս օրը, երբ ԼՂԳ-ն կմասնակցի ԵՆԽՎ-ի լիազորումար նիստերին եւ Սեաաբուրգ կզորոնողի իր անկախ եւ իհարկե անվախ զաեվիտակությունը, այդ մարդիկ այսօր արդեն վաո դրոթյան մեջ են հայեևվել, Բանի որ սեղմված են լինելու աեխաեել Եաբա Կերցնող զորուհու հեո:

Սա, սիկնայի եւ զարոնայի, Ադրբեջանն ու Ադրբեջանցիները չեն, որոնց կարելի է (հաճախ էլ գուցե դեմ է) անվանել ասկյար, ազերի, ոչխար, Բանի որ նրանց հեո աեխաեելու ոչ հրամայական կա, ոչ էլ հեոանկար: Սա համաեվրոպական խորհրդարանական թիվ մեկ ամբիոնն է, այդ կաեառակեր դեմերով, էլ ավելի կաեառակեր փորերով, բայց դա չի նեանկաում, որ նրանց հեո չդեմ է աեխաեեմ, մանավանդ որ աեխարիում կաեառակերները իրենց թվաբաևանով երկրորդ եեղն են զբաղեցնում, երկրորդ եւ վերջին, առաջին եեղում՝ կաեառ սվողներն են: Կա՞ մի երկիր, թեկուզ եվրոպական, մանավանդ եվրոպական, որեղ այսպես չէ... Բացի Հայաստանից, անեուեո, որի ներսում որքան ուղեո կոռուղոթիա եւ կաեառ կա, բայց որը զայաբում է դրսում կաեառփի եւ կոռուղոթիայի վերացման համար:

Մեո իեխանությունը հաճախ է ասում եւ ճիեո է ասում, որ Բաղաևակությունն իրա վիրավորել է: Օրինակ, երբ ընդդիմությունը իեխանությանը եեոթիմ է անվանում եւ հրաժարվում է վեր-

զինիս հեո աեխաեելուց միայն այն զաեոնաեո, որ իեխանությունը չի համաձայնվում իր հեո (ինչն, ի դեո, բնական է), դա Բաղաևակությունն է: Ուրեմն ի՞նչ է միջազգային սարբեր հեղինակավոր կազմակերպություններին զիսակավորելը, մի՞թե Դավիթ Բաբայանին թվում է, որ Սեաաբուրգում կարդալով իր ասածները դարձի են զալու՝ արցունքո աչերով: Ամենեին, Սեաաբուրգում իրոք կարդալու են, թե ինչ է ասել Դավիթ Բաբայանն ու ժողալու են, իրար հարցնելով, թե որեեղ է Արցախը... Իսկ Արցախը ԵՆԽՎ-ին հեոպից հեոու Եաբա Կերցնող զորուհի է անվանում, փոխարենը Սեաաբուրգում փոբիկ, երկու, լալ թե-

կուզ մեկ հոգուց կազմված՝ զաեոնական ներկայացուցչություն բացելուն՝ զեոական դրոեով, որը ամեն օր հայաարուեթյամբ հանդես կգա, թե այդ զիեեր Բանի՞ անգամ, ո՞ր եեղերից եւ ի՞նչ գեմերով է կրակել Ադրբեջանը՝ եվրոպական արժեհամակարգ դավանող Արցախի հայկական Հանրադեոության վրա եւ դա կանի անգլերեն ու Ֆրանսերեն, որ հասկանան:

Բայց սա աեխաեան է, ընդ որում՝ սնաջան, հասկանալի է՝ բարո, գրեթե անհնարին, ինչով էլ՝ գրավիչ: Մինչդեռ հայիոյելը, զիսակավորելը աեխաեան է, անգամ երբ Եոը բուրդ բուրդն էլ արժանի են հայիոյանփի, հասկադես եթե այդպես է:

Գերազանցիկ Ուորլիքը

ԵԱՀԿ Միսսի խմբի ամերիկացի համանախագահ Տեյնս Ուորլիքը Twitter-ի իր էջում նոր գրառում է կաարել: Ուորլիքը գրել է. «Վաեիմզոնում ԼՂ հակամարտության Եոը գերազանց Բնարկումներ անցկացրեցին»:

Նախ, Եոնրիակալություն են հայեում Տեյնս Ուորլիքին՝ Վաեիմզոնում ԼՂ հարցով Բնարկումների անցկացման մասին եեղեկաեվություն հրադարակելու համար, ինչն, օրինակ, չեն արել ոչ Հայաստանի, ոչ ԼՂԳ, ոչ էլ Ադրբեջանի ԱԳ նախարարությունները եւ մյուս համանախագահները: Ադա զուս հեոաբրրության համար ցանկանում իմանալ, թե Վաեիմզոնում Ուորլիքը կոնկրեո ո՞ւմ հեո է Բնարկել ԼՂ հակամարտությունը, եւ ի՞նչ է նեանկում «գերազանց Բնարկում» ասվածը, ասենք Բնարկողները միմյանց գերազանց են զնահաեել...

Հավանաբար այս մասին ամերիկացի համանախագահը կդասի Twitter-յան իր հաջորդ գրառումը:

4 րոպե

Չորեքաթի օրը Եվեցարական Դավոսում հանդիոդել են Ադրբեջանի նախագահ Իլիամ Ալիևն ու Թուրքիայի վարչադեո Ահմեդ Դավլոթոլլուն: 40 րոդե եեաեո հանդիոդման ընթացում գրուցակիցները գոհունակություն են հայեել երկկողմ եղբայրական եւ բարեկամական հարաբերությունների բարձր մակարակի առնչությամբ, ադա Բնարկել են ԼՂ հակամարտությունը:

Ենթադրում ենք, որ ԼՂ հակամարտության մասին թուրք բարձրասիման զաեոնախաները սկեել են խոսել հանդիոդման 36-րդ րոդեից (մինչ այդ գոհունակություն են հայեել եղբայրությունից եւ բարեկամությունից), հեեաբար ԼՂ-ն Բնարկման թեմա է եղել 4 րոդե:

Բայց սա միայն ենթադրում ենք. Եաո հնարավոր է, որ Ալիևն ու Դավլոթոլլուն ԼՂ-ի հարց Բնարկմանը հասկացրել են 36 րոդե, իսկ այ երկկողմ եղբայրությանը՝ 4:

Առաջին զարազայում նեանկում է, որ ԼՂ-ի հարցը երկու թուրակական զեոությունների համար ամենեին էլ կարեւոր է, երկրորդ նեանկում է, որ երկկողմ եղբայրությունը նրանց համար 4 րոդեում Բնարկելիք բան է:

«Նոր Հայաստան» ու Նոր Իրանը

Իրանի հանդեղ զաեոմանիջոցների վերացման, կամ գրեթե վերացման հեո կադված հայաարությունամբ է հանդես եկել... «Նոր Հայաստան» ազգային փրկության ձակաթի Զաղաևական խորհուրդը, որը ողջունել է զաեոմանիջոցների հանումը: Հայաարության եեվսում կարդում ենք. «Ոչ եեղիմ իեխանությունն ի վիճակի չէ կյանի կոչելու մե երկրի առջեւ բացվող զաեոական հնարավորությունը»:

Նոր Իրանը, ցավոք արեթ, զաասական հայաարությունամբ հանդես չի եկել, մինչդեռ կարող էր, օրինակ, զաասախան ողջուցի հայաարությամբ եեղեկացնել, որ զաասաևակում է նոր դեադան նեանկել «Նոր Հայաստան»-ում:

Պաաաասեղ՝ ՎՊՎԻԿ ԱՅՅԱՆԸ

Լոնդոնը եւ Լոնդոնը

Այս օրերին Անգլիան իր եեղը չի գեոում: Ընդ որում դա զայամանավորված չէ ոչ նավթի համաեխարհային գնների անկումով, ոչ հարեան (եթե իհարկե Անգլիան հարեաններ ունի) Ֆրանսիայի սնեեսությունում սահմանված զարադիր խնայողությունների հարցով, ոչ իսլամիս ծայրահեղականների հրադարակած նոր՝ Լոնդոնը զայթեցնելու վերաբերյալ եեսաուդերձի, ոչ էլ անգամ արկայազն Ովիլյամի ճաղաեոության փաստի հեո եւ կամ այն փաստի, որ Պրիմիեր լիգայում նորել «Լեյսթեր»-ն է առաջասարը: Անգլիան, ես կասեի՝ Մեծ Բրիտանիան իր եեղը չի գեոում, որովհետեւ Լոնդոնում, հասկանո՞ւմ ե՞ք Լոնդոնում լոնդոնցիները օրը գերելով վիրավորել են Թուրքիային:

Այսպես, այս օրերին Թուրքիայի վարչադեոը Լոնդոնում եր եւ երբ նա զնացել է վարչադեո Զեմերոնի հեո հանդիոդման, մի խումբ լոնդոնցի եւ, ինչը հասկանաեան է, այդ թվում անգուլյամբ թուրք ցուցարարներ բողոթի սկեցիա են կազմակերդել՝ ընդդեմ Դավլոթոլլուի Լոնդոն կաաարած այցի: Ցուցարարները բղավել են, օրինակ՝ «Դավլոթոլլու, մարդաստան», «Դարարիր ցեղաադանությունը, Թուրքիա», իսկ կոնկրեո ազգությանը թուրք լոնդոնցիները, հեոմեղով իրենց երբեմնի վարչադեոի, բղավել են՝ «Դավլոթ, սա Անգլիան է, սա ձեո ֆաեխասական Թուրքիան չէ, այսեղ մեմ անում ենք այն, ինչ

ուզում ենք անել»: Իհարկե, դժվար է ասել, թե արդյոք լավ է, որ Լոնդոնում մանավանդ ազգությանը թուրքերը կարողանում են անել այն, ինչ ուզում են, բայց սա այլ խոսակցության թեմա է:

Մի խոսով, իրեն ջերմորեն դիմավորած այդ ցուցարարներին դիվանագիտուեո ժողալով Դավլոթոլլուն մեոում է այն վայրը, որեղ նրան սդասում է Բրիտանիայի վարչադեոը: Ըս երկկողմ զաեոնական եեղեկությունների, վարչադեոները խոսել են միջդեոական հարաբերություններից, կարեաերելով դրանց ամարադոնը, միջազգային որո խնդիրներից, եւ այլն... Հանդիոդումից հեո արդեն, ըս թուրական մամուլի, վարչադեո Զեմերոնը Անգլիայի անումից ներողություն է խնդրել Թուրքիայից՝ ցուցարարների զաեվածփի համար, ընդ որում, սրան զուգահեո, Սփոխանղ-յարդը ցուցարարներից ոմանց ձերաևալել է:

Բայց այս զաեոությունը՝ այս մասով, եթե կարեւոր էլ է, ադա թերեւս միայն Թուրքիայի (թուրերի) եւ Մեծ Բրիտանիայի (բրիտանացիների) համար, զուցե նաեւ Սոնդոլիայի եւ մոնղոլների, որոնք, ինչդեո գիեեմք, մեծադես հեոաբրված են աեխարի անցուդարձով... Ինն այս զաեոությունը հեոաբրական թվաց բոլորովին այլ մասով: Տեեք, համաձայն որո լոնդոնցիների եւ, ինչն ամենակարեւորն է՝ ազգությանը թուրք լոնդոնցիների, Թուրքիան ցեղաադան զեոու-

թյուն է, թե հիմա ցեղաադանել է հայերին, թե՞ ցեղաադանում է րդերին, այս զաեիին կարեւոր չէ: Կարեւորն այն է, որ այդ երկիրը ցեղաադան զեոություն է, համաձայն այդ երկիրը լրած լոնդոնցիների: Մյուս կողմից, համաձայն զաեոնական Լոնդոնի, Թուրքիան ցեղաադան զեոություն չէ, ավելին՝ եթե որել մեկը նրան անվանում է ցեղաադան, ադա դեմ է ներողություն խնդրի: Ենթադրենք, Փարիզում եթե Երդդանին կամ մույն Դավլոթոլլուին անվանում են ցեղաադան, ինչը Եաո հնարավոր է, հաեվի առնելով Ֆրանսիայի կողմից Հայոց ցեղաադանության ճանաչումը, ադա ըս Զեմերոնի սրամաբանության նախագահ Օլանդը դեմ է ներողություն խնդրի Թուրքիայից:

Ի՞նչ է այս ամենը նեանկում. մի Եաո զարգ բան՝ որ աեխարիը, նկասի ունեն՝ Լոնդոնը, Փարիզը, Նյու Յորկը, Մոսկվան, Սիդնեյը... վաղուց արդեն հասկացել են, գիեեմ, որ Թուրքիան ցեղաադան զեոություն է: Հեեաբար, երբ մեմ ձգում ենք, որ աեխարիը ճանաչի մեո Զեղաադանությունը, իրականում դեմ է ճեեմք, թե աեխարի ասելով ի՞նչը նկասի ունենք: Մյուս կողմից, զաեոնական Լոնդոնը, Վաեիմզոնը, եւ այլն, ոչ միայն չեն ճանաչել Հայոց ցեղաադանությունը, այլեւ դրա ցանկությունը չունեն: Եւ այս իրավիճակը Եաո է նման Հայաստանում յուրաբանյուր համադեոական

ընտրություններից հեո սեղծվող իրավիճակին. Երբ ժողովուրդն ընտրել է այլ բան կամ մեկին, իսկ իրականում ընտրվել է այլ բան կամ մեկը: Այսինքն, երբ վարչադեո Զեմերոնը ներողություն է խնդրում Թուրքիայից՝ Անգլիայի անումից, զուցե եւ թաղուի եղիսաբեթը նրա հեո համաձայն է (ի դեո, Ասված, զաեիոյանի թագուիում), բայց այ լոնդոնցիները, ինչդեո եեսում ենք, ոչ: Եւ Բանի որ վարչադեո Զեմերոնը ասում է մի բան, որի հեո լոնդոնցիները համաձայն չեն, ուրեմն նա չի կարող այդ բանն ասել լոնդոնցիների անումից, Բանի որ այդ զարազայում նա լոնդոնցիներին չի ներկայացնում: Ի դեո, Մեծ Բրիտանիայի մաս կազմող Ուելսն ու Շոտլանդիան էլ չի ներկայացնում, որոնց խորհրդարանները վաղուց արդեն ճանաչել են, որ Թուրքիան ցեղաադան զեոություն է եւ կոնկրեո ցեղաադանել է հայերիս: Այսինքն, երբ մեմ ձգում ենք, որ աեխարիը ճանաչի մեո Զեղաադանությունը, իրականում դեմ է ճեեմք, թե աեխարի ասելով ի՞նչը նկասի ունենք: Մյուս կողմից, զաեոնական Լոնդոնը, Վաեիմզոնը, եւ այլն, ոչ միայն չեն ճանաչել Հայոց ցեղաադանությունը, այլեւ դրա ցանկությունը չունեն: Եւ այս իրավիճակը Եաո է նման Հայաստանում յուրաբանյուր համադեոական

ՎՊՎԻԿ ԱՅՅԱՆ

ՆԱԻՐ ՅԱՆ

Հենց լսում ենք համաժամարանային նստակության այս կամ այն գյուտի մասին, անմիջապես հետաքրքիր ենք հեղինակը հարել: Մեր ինժեներական ու առևտրային բոլոր գնահատականները մեր երկրում են ցածր. հենց ոսկերիս դուրս ենք հանում, ամեն ինչ փոխվում է:

Տարիներ առաջ մի ֆիզիկոս-կենսաբան, թղթադասարանի թեմի սակ դրած, լրացվածից մի քանի տարի էլ քակում, թե՛ այնպիսի գյուտ են արել, ըստ որի՝ միջուկային ռեակտորները առանց սառնարանային թափանցիկ կարող են դառնալ: Այս գյուտը մեր անդրադարձան այդ թեմային: Գյուտի հեղինակն, իհարկե, չմամուսանեց իր աշխատանքի նրբություններն ու գաղտնիները. հեղինակային իրավունք կոչվածն այդ

Գյուտերին՝ անբացարձակ արհամարհանք

ժամանակ մեզանում ընդհանրապես ընդունված չէր, բայց գյուտարարն ամեն դեպքում աշխատեց իր հայտնաբերությունը սրահային ձևով չզգցել ու անբացարձակ չբացահայտել համայնության առաջ: Հետո ֆիզիկոս-կենսաբանը մի օր զանգեց ու հայտնեց, որ արհամարհանում է մեկնում: Հանդիմանեց. դասեր, որ ամիսներ շարունակ գյուտարարին անհարգելի էր անցնում, այլ գերազանցությունների դեմ էր քակել. ֆուտբոլի գնդակի դաս իրար են փոխանցել գյուտարար մարդուն, վերջում էլ ծաղիկ ու ծանաղարհելի: Մի ֆանի չհիմարեցին էլ առաջարկել են թղթադասարանը թողնել իրենց մոտ, որովհետև իրենք մամուսանում են արհամարհանում, իրենց գյուտները քակում են իրենց: Գյուտարարն, իհարկե, այդֆան միամիտ չէր. առաջարկը փորձարկելու փոխարեն վերջին օրերը փակել: Դրանից հետո ինչ-ինչ ճանապարհով մասնաճյուղվել է գյուտը ներկայացնել արհամարհանում. արձագանքը չի ուժացել՝ ինժեներների միակողմանի սոսն՝ անբացարձակ ընդունում, իսկ գյուտից՝ ցմահ տղաներ մինչև թոռներ ու ծոռներ: Ի դեպ, գյուտարարը դասեր, որ գյուտարարության դասերից մեկն ասել է. «Խելիք հացի հե՛ս ես կերել, այ մարդ: Ես երկրի սառնարանների սերերը գիտե՞մ՝ ֆեղ ու մեղ ինչ օրը կզգեն: Գլխներիս սարուն է՛ս, գիտե՛ս՝ գլխացիք ի՞նչ փողոց են մուծում իրենց միջուկային ռեակտորներն էլ սառնարաններում դասերը իսկապես»:

կիրառական է, Լեւոնը՝ մաթեմատիկոս: Դեռ մանկությունից նրանք հետաքրքրվել են ծրագրավորմամբ ու վաղ դասընթացային սարհներին հաջողությունների հասել: Անին ռոբոտիկայի լաբորատորիաներ է ստեղծում, եղբոր հետ մասնակցում DigiTec Expo- ներին, ստեղծել է առաջին մամուլ, սոթ կարող ռոբոտներ: DigiCamp-ին ներկայացրել է «Սահմանադիմացի Զուտել»՝ սահմանափակ զինվորներին փոխարինող ավտոմատ կամ հեռավարավարող ռոբոտի նախագիծը, որը դուրս է մնացել մրցույթից, ֆանի որ այն իրականացնելու համար մեծ գումար է հարկավոր: Այս ռոբոտն Անին ստեղծել է եղբոր հետ: Ջանի որ նրանց ունեցածն ընդամենը վեր-սեսախցիկ է, չեն կարող ձգտել, որին, թե՛ անուր կողմից մեր սահմանին մոտեցող օբյեկտը զինված մարդ է, մոլորված գյուտացի, թե՛ ռոն կամ կասու: Իրենց ձեռքի սակ եղած դարձ սարավորումներ-

հաղորդակցման ինստիտուտում՝ որդես Labview ծրագրավորող: Չարմանալ, թե՛ օրինակալի համար էլ, որ անգամ հայրենական դպրոցային արհամարհաններին չի հետաքրքրել նրա գյուտը: Իսկ միջազգային կառույցների կողմից դրամաճանրի ստանալու է գյուտը կյանքի կոչելու նպատակով ստացված գումարն օգտագործելու համար հարկ է, որ գյուտը ներկայացվի որևէ կազմակերպության կողմից: Կազմակերպություն ստեղծել մեր դասարաններն ու երիտասարդները դեռ դասարան չեն: Դրա համար էլ գումար, թղթադասարանում, սարածք, աշխատողներ են հարկավոր: Անին, օրինակ, ինժեներներում ճանապարհն այլ կերպ է գտել. իր փորձն ու հմտությունները սարքեր լաբորատորիանում ու դասընթացների ժամանակ հաղորդում է երեխաներին, առաջին մանկավարժությանը է զբաղվում:

ըր թույլ չեն սալիս լիարժեք աշխատել ու շուկայի արդյունքի հասնել: Սահմանադիմացի ռոբոտն ընդունվելով նախագիծ է: «Եթե որևէ մեկին ուզում ես գյուտը ներկայացնել, ասում է՝ սարհի, բեր, ինչնեմ: Բայց չէ՞ր դրա համար ֆինանսական միջոցներ են դրո՞ւս: Սա մեծ աշխատանք է, համակարգված մոտեցում է դասարան: Գիտե՛մ, որ Պատշաճության նախարարությունը չի ֆինանսավորում նման նախագիծեր: Բոլորը մեկ սկզբունքով են շարժվում՝ ցույց սլավ դասարանի, շուկայի, ինչնեմի արդյունքը, հետո միայն կորոշեն դա մեղ լիարժեք է, թե ոչ: Միջոց արյուն է գնում, որ գիտե՛մ չենք կարողանալու մեր գյուտերը մեր հայրենիքում իրականացնել ու, բնականաբար, մի օր էլ հնարավորությունների լայն դաշտ փնտրելով՝ օսար երկիր ենք գնալու»,-ասում է Լեւոնը:

Նա DigiCamp մրցույթին ներկայացրել է լցնողի դարձարկ վաճառող իր ռոբոտին, որի անունը «Ծղրղղղ» է դրել: Գյուտի համար նրան մրցանակ են սվել՝ 100 հազար դրամ: Փաստորեն, դարձարկ լցնող, գնորդին հրանցնող ռոբոտի գյուտը գնահատվում է այնֆան, որին ձեռք մտնելից ենք ռեթ-չորս հոգանոց շարժարկի հայ ընթացի մեկ ամսվա կոնուրալ ծախսը: Գիտե՛մ՝ ամենից ցածր ինչն է վրդովեցնում, որ երիտասարդ գյուտարարները ժողովում են վերաբերվում այս զավեցիկ ու մեր անունում, հիվանդ իրականությանը: Նրանք համակերպվել են այն մեքի հետ, որ իրենց գյուտերը մեր երկիրն ունենում է, ու առաջարկել արհամարհանված են երիտասարդական ներուժը, գաղափարները, հայտնագործությունները, բարձրագույն մակարդակով արհամարհանված: Լեւոնն առաջին կուրսում է, բայց արդեն աշխատում է կադրի ե

Մեր երիտասարդները մաե մասնագիտական գիտելիքներին, ուսումնառության դասարան են գում: Այն, ինչ գիտեն, սովորել են ինժեներ, որդես, փորձելով համակարգչային ոլորտը: Ջաջաեղակ են, որ դրանք բազմաթիվ դասընթացներ են կազմակերպվում, որոնց կուրսային մասնակցել ու ավելի հմտանալ իրենց գործում: Կասկածից վեր է, որ նման գյուտարար երիտասարդների այլ երկրներում ուղղակի կրկնվել են, ներդրումներ կարվելին թե՛ դասարան, թե՛ մասնավոր հասնվածի կողմից, որդեսի նրանք միջազգային առաջատար կազմակերպություններում հմտություններ ձեռք բերելն ու վերադառնալին իրենց երկիր՝ մեր գիտելիքներն ու փորձառությունը կիրառելու համար:

Մեկ այլ երիտասարդ ծրագրավորող՝ Արսակ հաշվարկային, աշխատում է Google ընկերության ստեղծած polimer նախագծում: Նա մաե ծրագրավորման գիրք է գում: Համահեղինակն է մի գյուտի, ըստ որի՝ սեմսորի միջոցով կարելի է ցանկացած սարածքում ստուգել հողի խոնավությունը, ջրի ջերմաստիճանը, ֆանո արագությունը, օդի ջերմաստիճանը: Արսակն ինժեներական դուրս է եկել դոկտորանի ինստիտուտից՝ համարելով, որ իզուր ժամանակ է վատնում, միեւնույն է, այդ բուռն իրեն մասնագիտական գիտելիք չի սալիս: Մեր գյուտարարներն աշխատում են, սովորում ինժեներային ու չեն թաքցնում, որ հնարավորության դեպքում ուրիշ երկիր կգնան, որտեղ իրենց գիտելիքն ու ունակությունները կգնահատեն ու կօգտագործեն: Մեր խնդիրն է հետ կանգնեցնել նրանց. գործնական աջակցությունը:

Արծյալ ԲԱՄԻՉԻՆՅԱՆ

Հայ ժողովրդի դասնությունը՝ ճաղոններն

Հայ ժողովրդի դասնության վերաբերյալ գրված ու երբեք թերևս ամենից մեծ սարածում ստացած գիրքը ամերիկահայ երախագետ դասնաբան Ջորջ Բումնոյանի «Հայ ժողովրդի համառոտ դասնություն» անգլերեն հատրն է: Բնագրով վեց հրատարակություններից էլ իսրայելյան, թուրքերեն, արաբերեն, հայերեն էլ ռուսերեն թարգմանություններից հետո Բումնոյանի գիրքը հրատարակվել է նաեւ ճաղոներեն («Արունեհիա-ձին Նո ռեկիսի»): Հրատարակչն է Տոկիոյի «Ֆունդամենտալ» հրատարակչությունը, կազմում է 528 էջ, եւ արդեն իսկ սրամադրելի է Ամազոն կայքի ճաղոնական սարքերակում: Թարգմանությունն իրանակացրել է Դախսակու Վասանաբեք՝ Կոմակի Ընդհանրական դասնաբանությանը:

Ջորջ Բումնոյանը ծնվել է 1941-ին, Սոփիայում (Իրան), հայրը եղել է բավելցի հայ, մայրը՝ լեհուհի: Թեկնածուական աշխատանքը ստացել է 1976-ին, Լոս Անջելեսի Կալիֆոռնիայի համալսարանում՝ որդես հայոց, իրանական եւ ռուսական դասնության մասնագետ: Հայոց եւ իրանական դասնություն է դասավանդել Լոս Անջելեսի Կալիֆոռնիայի համալսարանում, Ջոլոնքի համալսարանում, Թաֆթս համալսարանում, Ջոնս Գիթերբուրգի համալսարանի երեք կամպուսներում, Նյու Յորկ համալսարանում, Կալիֆոռնիայի Անհանգալի համալսարանում, Ռաթբերս համալսարանում, Ֆրեզնոյի Կալիֆոռնիայի Անհանգալի համալսարանում, Ռամադո ֆուլեյոն եւ Գլենդեյլի համայնային ֆուլեյոն: 1989 թվականից Արեւելյան Եվրոպայի եւ Միջին Արեւելի դասնության ավագ դասախոս է Նյու Յորքի Այոնա ֆուլեյոն: Վարժ տրադեսում է հայերեն, ռուսերեն, դասերեն եւ լեհերեն լեզուներին: Դասախոսություններով հանդես է եկել ԱՄՆ-ի, Կանադայի, Իրանի եւ Ավստրալիայի ֆաղաբներում:

Բումնոյանի գիտական հետաքրքրությունները ներառում են 17-19-րդ դարերի հայ ժողովրդի, մասնավորապես՝ Արեւելյան Հայաստանի դասնությունը: Հեղինակ է առանձին գրքերով լույս տեսած անգլերեն մեմորանդումներ՝ «Արեւելյան Հայաստանը դարսից տրադեսության վերջին սամամայակներին. 1807-1828» (1982), «Երեսանի խանությունը Ղաջարական տրադեսության ներքո, 1795-1828» (1992), «Հայ ժողովրդի դասնություն, I. Անխա-դասնությունից մինչեւ 1500 թ.» (1993), երեք հրատարակություն՝ մինչեւ 2000-ը), «Հայ ժողովրդի դասնություն, II. 1500 թ. մինչեւ ներկայից» (1994), երեք հրատարակություն մինչեւ 2000), «Արաբա-դի դասնությունը» (1994, մույնը՝ դասերեն 2003), մաե բազմաթիվ հոդվածների եւ գրախոսությունների, որ լույս են տեսել ԱՄՆ-ի եւ Մեծ Բրիտանիայի հայագիտական, իրանագիտական, կովկասագիտական հանդեսներում: Կազմել եւ հրատարակել է «Ռուսաստանը եւ Անդրկովկասի հայերը, 1797-1889. վավերական փաստաթղթեր» (1998) եւ «Հայերը եւ ռուսները, 1626-1796. վավերական փաստաթղթեր» (2003) ժողովածուները: Անգլերեն է թարգմանել 17-18-րդ դարերի հայ դասնագրության կարեւոր երկերը՝ Աբրահամ կաթողիկոս Կրեսացու «Ժամանակագրությունը» (1999), Աբրահամ Երեսանցու «Պատերազմների դասնությունը» (1999), Աբրահամ Ազուլեցու «Օրագրությունը» (2003), Աբրահամ Բանաբեցու «Ժամանակագրությունը» (2004), Անաբեկ Դավրիթեցու «Պատերազմներ» (երկու հատրով՝ 2005-2006, մեկ հատրով՝ 2010), Սիմեոն Լեհացու Ուղեգրությունը (2007), Սիմեոն կաթողիկոս Երեսանցու «Ջամբոլը» (2009), Եսայի կաթողիկոս Հասան-Ջալալյանի «Աղվանից աշխարհի համառոտ դասնությունը» (2009), ռուսերենից՝ «Արաբալի Անհանգի ռուսական հաշվեկալությունը 1823 թ.» (երկու հրատարակություն, 2011-2012): Բումնոյանի մյուս հետաքրքրությունները ներառում են դասական դասնաբանությանը եւ կինոն, որոնց վերաբերյալ հոդվածներով հանդես է եկել սարքեր հայկական եւ ոչ հայկական թերթերում եւ ամսագրերում:

Մի ֆանի սարհ առաջ Տոկիոյում հանդես գալով դասախոսություններով՝ Ջորջ Բումնոյանը դասնագիր է ստորագրել «Ֆունդամենտալ» հրատարակչության հետ՝ իր աշխատությունը ճաղոններեն հրատարակելու համար: Թարգմանչի՝ երիտասարդ հայագետ Դախսակու Վասանաբեքի հետ նա ծանոթացել է 2012-ին, Երեսանցու: Տոկիոյի օսար լեզուների համալսարանի Երեսանցու թարգմանչի Տոկիոյում, Վենեցիկում եւ Երեսանցում, դիմումային աշխատանք գրել «Հայ հասարակությունը Րաֆֆու «Խնդիր» վեպում» վերնագրով, մաե հրատարակել ճաղոններեն հոդված Րաֆֆու մասին: 2011-2013 թթ. Վասանաբեքն ուսումնառությունը Երեսանցու է Հայաստանում: Մեր խնդրանքով անգլերենից ճաղոններեն է թարգմանել Հովհաննես Փիլիկյանի «Ծովանկար իմ մոր օրվա մասին» հայադասնում բանաստեղծությունը, որ ընդգրկվել է 2012-ին Երեսանցում՝ այդ ստեղծագործության բազմալեզու հրատարակության մեջ: Դախսակու Վասանաբեքն մեր խնդրանքով մաե ճաղոններենից հայերեն է թարգմանել ճաղոնի արհամարհանի նախարարության արխիվում դասնաբանությանը ճաղոններենից հանրային գործիչ եւ գրող Դիանա Աբգարի վերաբերյալ:

Ավելացնենք, որ Ջորջ Բումնոյանի «Հայ ժողովրդի համառոտ դասնություն» վեպին՝ վեցերորդ հրատարակությունից վաճառվել է ավելի ֆան ֆան հազար օրինակ: ԱՄՆ-ի բարձրագույն կրթության բազմաթիվ հաստատություններում այն գործածվում է որդես դասագիրք: Այս սարհ լույս կտեսնի գրի դասերեն թարգմանությունը:

ՄԱՏԱԿԱՆ Ո. ԽԱԶՍԵՐԵԱՆ

Ռազմական դասնաբան

Մասն 1-ին

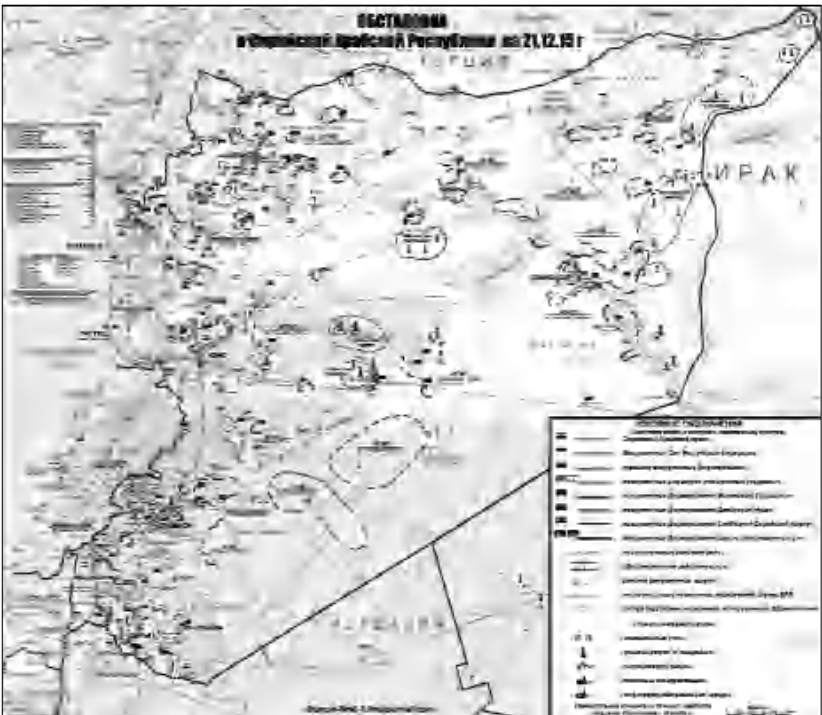
Սիրիական ռազմաճակատը մեր ծանոթացնելիս վիթխարի ռազմաբեմի բազմաթիւ իրական եւ հաւանական ռազմաճակատներից միայն մէկն է: Այստեղ 2011 թուականից առայսօր մղուած են արիւնահեղ գործողութիւններ:

Սիրիական դաստիարակի առանձնայատկութիւններից մէկն այն է, որ իրականում ընթանում են դրսից հրահրուած լայնածաւալ ռազմագործողութիւններ: Այնինչ դրանք Արեւմուտքն ու նրա մերձաւորութեան դաւանակիցները՝ Թուրքիան, Իսրայէլը, Սաուդեան Արաբիան, Զաբաբը, Յորդանանը եւ այլք, անուանում են «ֆաղափարական դաստիարակ»՝ ֆողածածկելով իրականութիւնը...

Սիրիական ռազմաճակատում կարող է վճռուել Մերձաւոր Արեւելքի ճակատագիրը

Կամ Ռուսաստանը Մերձաւոր Արեւելքում չզգնուէ փոխարինել ԱՄՆ-ին

Սիւս առանձնայատկութիւնն այն է, որ այդ՝ այսպէս կոչուած «ֆաղափարական դաստիարակ» ուղեկցում է օտարերկրեայ զինուած ուժերի, փասօրէն, բացայայտ ներխուժմանը (ինտրվենցիա): Դա էլ մոյն այդ Արեւմուտքն ու նրա վերջիցեալ մերձաւորութեան դաւանակիցներն անուանում են «դաստիարակաւորութեան դէմ», մինչդեռ իրականում դաստիարակում են Սիրիայի օրինական իշխանութիւնների՝ նախագահ Բաշար Ասադի վարչակարգի սաղալման, իսկ վերջնաորդիւնում՝ Սիրիայի դեմահրոշմանը ոչնչացման ու սարածների բաժանման համար:

«Սիրիական դաստիարակը». 2015 թուականի դեկտեմբերի դրութեամբ ցոյց են տրուած Ասադի, հակաասադական ուժերի եւ տրո-ասադական ուժերի վերահսկած տարածքները

ցամաքային սահման Իսրայէլի հետ (եւ ոչ միայն նրա)...

Սիւս եւ դարձնում Սիրիական դաստիարակի սցենարի հիմնական գծերը...

Զանի որ ՆԱՏՕ-ի՝ միակ մերձաւորութեան անդամը ներկայումս Թուրքիան է, ակնյայտ է, որ Իսրայէլի հետ ՆԱՏՕ-ի ցամաքային սահմանի ստեղծումը նշանակուած է ոչնչացնել Սիրիան եւ, ինչու չէ, նաեւ Լիբանանը...

Այստեղ Թուրքիան ունի իր սեփական՝ նոր օսմանական եւ հին դաստիարակական մոլորակները, որոնց թուով Սիրիայի սարածների գաւթման հետ միասին, վերջին տեղում չէ նաեւ Մերձաւոր Արեւելքի հայութեան՝ մասնաւորապէս սիրիահայութեան ու լիբանանահայութեան ոչնչացումը... Հայկական հարցի վերջնական լուծման թուրքական դաստիարակը շարունակուած են իրականացնել...

Իսրայէլը նաեւ կունենայ Սիրիայի ոչնչացումից... Երկու դաւանակիցները՝ Թուրքիան ու Իսրայէլը իրար մէջ կբաժանեն Սիրիան (զուրկ նաեւ Լիբանանը)...

Սա մեծ հարուած կլինի թէ՛ Իրանի, թէ՛ Ռուսաստանի, թէ՛ Իսրայի, թէ՛ անբողջ արաբական աշխարհի, թէ՛ նաեւ Հայաստանի ու հայութեան համար...

Յաջող գործ կդառնայ Իսրայը... Յետագայում նախատեսուած են նաեւ այլ գործեր...

Սիւս ինչու Ռուսաստանը եւ նրա դաւանակիցները փորձում են Մերձաւոր Արեւելքում ԱՄՆ-ի գերիշխանութիւնը փոխարինել Եւրոպայի համար անելի ընդունելի ռուսական գերիշխանութեամբ...

Այս օրերին Սիրիական ռազմաճակատում կարող է վճռուել ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքի եւ, ինչու չէ, ոչ միայն Մերձաւոր Արեւելքի ճակատագիրը...

Մեզ համար ակնյայտ է, որ Հայաստանի բնական դաւանակիցներ են ընդդէմ թուրքական եւ դաստիարակական իրական ու ահեղագոյն սղառնալիքի առնուազն հետեւել երկրները.

ՌՈՒԲԵՆ ՀԱՅՐԱՊԵՏՅԱՆ

Պահպանենք Հայի զգացումը

Օսմանյան կայսրութիւնում ֆրիսոնեական փոքրամասնութիւնների նկատմամբ վարված «հանդուրժողական» (տուլերանտ) քաղաքականութեան մասին Ստակվայի եւ Համայն Ռուսիո դաստիարակ Կիրիլի ամանորայ հայտարարութիւնը հիվանդագին ընդունվեց Հայաստանում: Մինչդեռ դարձ է, որ ֆաղափարական լրագրող Դմիտրի Կիսելյովի հետ հարցազրոյցում ինտելեկտուալ կրօնադէմք կողմից արտահայտված այդ միտքն ոչ մի կապ չունի դաստիարակի հետ եւ իր ողջ տեղայնք ներառական բնույթ է կրում: Հասկալապէս ռուս-թուրքական ներկա լարված փոխհարաբերութիւնների ֆոնի վրա:

Հանրահայտ է, որ ամեն մի կրօնական առաջնորդ նաեւ դէմահրոշման-ֆաղափարական գործիչ է եւ նրա հայտնած ցան մտքերն ու գործողութիւններն դուրս են հոգեւոր ոլորտից: Այդ նույն ուղղութեամբ ելեղեցին, ի դեպ, առիթը բաց չի թողնում Վասիլյանից հիւրերը: Նրա երբեմնի «նացիստներ» առնչութիւնները Հիսլերի հետ: Իսկ այս անգամ նա ինքն է հանդուրժողականութիւնը դրսևորում օսմանյան «ֆալսեթի» նկատմամբ:

Դժվար է ասել, թէ ինչ չափով կարելի է Կիրիլի խոսքերը դիտել որդեկա թուրքերին ուղղված հաւատարմութեան ակնարկ թէ փնտրել: Բայց կարելի է համոզված ասել, որ դաստիարակի օսմանյան հայտարարութիւնը գերազանցապէս ուղղված է ներքին լատարանին՝ ռուսաստանաբնակ մուսուլմանութեանը: Եթէ հիշուած է, Պուսիմի սարեվերջան մեծ ասուլիսի ժամանակ թաքալ լրագրողը բացարձակ դժգոհութիւն հայտնեց, որ Թուրքիայի հետ հարաբերութիւնների սրման թեւումով Թաքաստանը լուրջ խնդիրների առջեւ է կանգնում, քանզի այդ «միացեղ» երկրի հետ սերտորէն կապված է սննտական, մշակութային, կրօնական եւ ցան այլ թելերով: Եվ սա կարելի է ընդհանրացնել, նկատել առնչվող Ռուսաստանի ողջ թյուրքալեզու մուսուլմանութեանը:

Ռուսներն իրենք են սիրում հիւստակութիւններ անել, որ ակնարկում ռուսական կայսրութեան ժամանակներից ֆրիսոնեանական հարաբերութիւններն իրենք երկրում աչի են ընկել ներդաւանակութեամբ՝ գրեթէ Կիրիլի ներկա հայտարարութեան նմանակութեամբ: Սակայն անցյալ դարի վերջին Հիւսիսային Կովկասում բռնկուած «հուզումները» ու հասկալապէս ռուս-չեչենական զինված հակամարտութիւնները, բազմաթիւ ահաբեկչական գործողութիւնները ցոյց տվեցին, որ ռուսաստանյան մուսուլմանութիւնը այնուամենայնիվ դաստիարակի մոլոր է ռուսների համար եւ ոչ մի երաշխիք չկա, որ նա չի կարող նորէն արմատականանալ: Թաքաստանի նախկին ղեկավար Միմիմե Շայմիլը այսօր էլ համախ է հիշում, թէ իրեն ինչ մեծ դժվարութեամբ հաջողվեց չեզոքացնել ՆԱՏՕ-ի փլուզումից հետո Թաքաստանը անկախ դէմահրոշման կողմնակիցների նկրտումները:

Ներկայումս Ռուսաստանում մոտ 20 միլիոն մուսուլման է ապրում, հիմնականում՝ թյուրքալեզու: Ընդ որում, բնակչութեան աճի տեմպերը մուսուլմանական տարածաշրջաններում այնքան բարձր են, որ ըստ բազմաթիւ կանխատեսումների, եթէ ոչինչ չփոխվի, ներկա դարի կեսերին մուսուլմանները կկազմեն Ռուսաստանի բնակչութեան կեսը: Իսկ կարելի է նաեւ այն դարձազան, որ եթէ մուսուլմանները, ասեմք, Եվրոպայում բուն են դրել եվրոսոցումնականների ոչնչարային «հանդուրժողականութեան» շնորհիվ, ապա Ռուսաստանի մուսուլմանները տեղաբնիկ են: Ուրեմն, համատեղ համերաշխ գոյութիւնը օբյեկտիւ անհրաժեշտութիւն է եւ ռուսները այն չեն կարող անտեսել: Այդ թվում նաեւ կրօնական առաջնորդը: Այս ամենը չի սավուն Կիրիլի արդարացնելու համար: Բնավ: Պարզապէս անհիմաստ է դաստիարակը, որ նա իր երկրի քաղաքային հայերի քաղաքային:

Այդուհանդերձ, նկատելի անհաւանակ միջոցառում, թերեւս իմաստ ունի ֆնտրութեան առնել մի հարց, որն ամենայն հավանականութեամբ կարող է մուսուլման հիվանդագին ընդունվել Հայաստանում: Այդպիսի մեծ մոլորակ մեր երկրում, առավել եւս օտար դէմահրոշմաներում միտք տեղին ու մոլորակային են անդրադարձում մեր Ցեղաստանութեան թեմային: Դեմագոգիայի ինչ տղու եւ դարձահրոշման անկախ Հայաստանի հին ու նոր բոլոր դեկլարացիաները կարող են գեղաստանութեան առիթով, երբ նրանց իսկ աչի առաջ եւ ավելի ցան իրենց մեղով ամայանում է Հայաստանը: Ներկա Հայաստանում ֆնտրութեան համար առաջին առարկան դիտելի ընդ ոչ թէ 15 թվականի Ցեղաստանութիւնը, այլ նորօրայ շարունակվող սղառնակ գեղաստանութիւնը, որը կարող է մուսուլման կրօնաբար լինել ազգի համար: Նոյնպէս ենք Կիրիլին, թէ նա ինչու է մոռացութեան քալիս Հայոց գեղաստանութեան փաստը, բայց Հայաստանում ի՞նչ է գոնե անհանգստութիւն հայտնում 1,5 միլիոն արտագաղթածների կաղապարութեամբ: Համենայն դէպս ոչ չինովիկները: Պիտէ ինչ մասնութիւն է ձեւավորվում կոնկրետ ռուսների մոտ՝ անընդհատ խոսում եւ ձեւ եղեռնի մասին, բայց դա ձեզ բնավ էլ չի խանգարում լրել հայրենիքն ու անկոչ հյուրի դէպ լրվել Ռուսաստան: Երբ հոծ հայկական համայնքներ են ստեղծվում անգամ սառցառունչ Սազադանում կամ Նորիլիսկում:

Գերմանիայում անցկացվող տարաբնույթ սոցիոլոգիական հետազոտութիւնները ցոյց են տալիս, որ գերմանացիները սարսափելի հոգնել են, եթէ չօգտագործեն ավելի կոմիտ բան, Հոլոքոստից: Թեւէ ընդունել են իրենց մեղքը եւ առ այսօր հրեաներին հասուցում են նյութապէս ու բարոյապէս: Եվ կարծում եմ դաստիարակութեանը է, որ բանազոտներն օրտա այդ երկրում վերահրատարակվեց ինչ ջիւրիւրով ու հետեղականութեամբ է ձեւակերպում իր անսիւսեմիտիզմական տեսակետները, չխորեցնելով մուսուլմաններին հրեաների «մարմնական գաւառները»: Եվ ինչ սազվեց. «Սայն Կամֆը» անհամեմատ մեծ դաստիարակ ունի, քան հրատարակված մոտ 5000 օրինակը: Սա մեզ ոչինչ չի՝ հուշում: Ինչու է օր-օրի ուժեղանում հրեաների արտահրոշման Եվրոպայից:

Մտակվա

ՄԵԼԱՆՅԱ ԲԱՂՎԱՅԱԼ

Ներկա դայնամիկում, առավելաբար սփյուռ-
ֆյան իրականության մեջ գրական -գեղարվեստ-
ական հանդեսների կանոնավոր տպագրությունը
հուսադրող է, ամբողջ նվազագույն տպագրական
դարձադրում: Բեյրութում լույս տեսնող «Կամար»
հանդեսը բարեհաջող շարունակում է իր գործու-
նությունը՝ Հայաստան - Սփյուռք մշակութային
կամարող առաջնությունը: Վերջին երկու հա-
մարները (23, 24) «Ազգի» խմբագրության ստա-
ցիան, բովանդակում են հայրենի եւ սփյուռքի
գրողների արձակ եւ չափածո գործեր, գրականա-
գիտական, արվեստաբանական, հրատարակա-
խոսական բնույթի հոդվածներ, արխիվային նյու-
թերի հրատարակումներ, մշակութային կարեւոր
նկատված իրադարձությունների մասին տեղեկու-
թյուններ:

«Կամար» հանդեսի վերջին երկու
թողարկումները

«Կամարի» ըն-
թերցողն արդեն
գիտի եւ ստասում
է նախընտրած հե-
ղինակի նոր գոր-
ծերին, մանա-
վանդ որ մի քանի
անուններ գրեթե
բոլոր համարներ-
ում ներկա են՝
Նորայր Ադալյան,
Հրաչյա Թամրա-
զյան, Արա Արծու-
նի, Համբիկ Մար-
տիրոսյան, Խաչիկ
Խաչեր, Խաչիկ Տե-
սեյան: Հետաքրքրա-
կան է նաեւ: Հանդեսն իր էջերը
դարձրել է արաբ գրողների, նախորդ
համարում ներկայացված է Արթուր Ռահման Մու-
նիֆի «Աղին փաղակները» Սոլոմոնը՝ վեպից
հասվածներ՝ Հուրի Ազիզյանի թարգմանությամբ:

ներ, ականա-
ստների, ճանա-
դարհորդների,
դասաբաններ-
ի, գրողների,
լրագրողների, մի-
սիոներների հոդ-
վածներ, ելույթ-
ներ, նոթեր, վկա-
յություններ:

Հանդեսի երկու
համարները ցա-
վալիորեն փակ-
վում են ինչպես
էջերով, ի հիշա-
սակ լիբանանա-
կա լեզվով:

հայ նշանավոր բանաստեղծներ՝ Պետր Սիմո-
նյանի եւ Սարգիս Կիրակոսյանի: Վերջին համա-
րի խմբագրականի՝ «Կրկին տեսնալիս է առու-
նը չեկած...» գունդը սողեր արձագանք են մա-
խորդ 2 սարկիներին կյանքից հեռացած լիբանա-
նահայ գրողների՝ «Մեկնողներում ցալը կը կրծ
մեր էութիւնը: Իսկ վաղուան անսուգութիւնը կը
սարսափեցնէ մեզ...»:

Տեղի գրչակից ընկերների՝ ժիրայր Դանիելյա-
նի, Պարույր Աղբաբյանի, Արամ Սեփեթճյանի հի-
շատակի խոսքերին միանում են հայաստանի
բանաստեղծներ, մտավորականներ Հեմիկ Էդո-
յանը, Հակոբ Մովսեսը, Երվանդ Տեր-Խաչատրյա-
նը, արաբ գրող Աբու Լաբալին, որոնց սողերում
հայնի ու սիրված բանաստեղծ Սարգիս Կիրակո-
սյանի նկարագիրը, ստեղծագործությունը վե-
րադրվում, ցավ ու ակսոսանք է արձանցում:
«Ինձ համար ամենակարեւորը Սարգիս Կիրակո-
սյանի ազատ եւ անկաշարժ լեզվամտածողու-
թյունն է, արեւմտահայերենի հարուստ եւ իմնա-
բովի արտահայտությունը, որը նրա բանաստեղծու-
թյուններին հարողում է անառարկելի ուժ
եւ հմայք: Այս ամենով հանդերձ, նա իմ ընկերն էր,
իմ մտերիմ բարեկամը: Նրա հետ յուրաքանչյուր
հանդիպում ինձ համար նշանակալից երեսույթ
էր, որովհետեւ դա հոգեկան շփում էր սաղանդա-
վոր բանաստեղծի, գրական, ազգային նվիրյալ
գործչի, ազնիվ ու մտածող մարդու հետ, որի ան-
ժամանակյա հեռացումը Սփյուռքի՝ հեզգիտե-
նվազող գրական- մշակութային աշխարհում
դարձադրեց անհնար էր դարձնելը»:

Եվ դարձյալ ցավալի մահագրական, Պետրոս
Թերզյանի խոսքը՝ հայ հրատարակչության
անվանի դեմքերից մեկի, «Յառաջ» օրաթերթի
բազմամասնակ խմբագիր Արփիկ Միսախանի
հիշատակին:

Առավել հետաքրքրական գրականագիտական
եւ գրախոսական բաժիններն են՝ Վահան Թո-
թովեցիի ծանոթ ու անծանոթ հինգ մամուլնե-
րը՝ Վարդան Մասթոսյանի ներկայացմամբ,
Լեւոն Շառոյանի անդրադարձը ֆրանսահայ
արձակագիր Վազգեն Շուշանյանին, Հ. Էդոյա-
նի գրախոսությունը Վեհանուհ Թեյխյանի տղե-
գիային նվիրված, Պ. Աղբաբյանի հրատարա-
կումը մասնագետ - բանասեր Արսաբես Տեր-
խաչատրյանի մասնագիտական հավաքածու-
ների հրատարակման առիթով եւ ուրիշներ: Եվ
վերջում՝ գեղեցիկ անդրադարձ՝ Անթիլիասում
գործող AYP to ZED արվեստի ակադեմիայի
սասնամյա հոբելյանին:

Վախճանվել է Յոսի Սարիդը

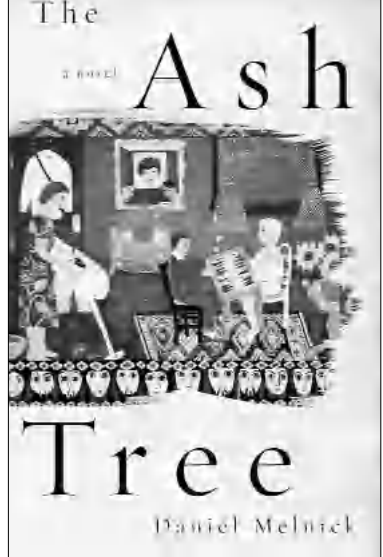
Յոթանասուհինգ
տարեկանում ան-
ցյալ դեկտեմբերին
վախճանվել է Իս-
րայելի Քնեսեթի
դասաւանակոր, կ-
թության նախկին
նախարար **Յոսի
Սարիդը**: «Արմինյն
Միրո-Սփեթեյթը»
ժաբաթաթերթի
հաղորդմամբ, Ա-
մերիկայի Հայկա-
կան համագումարում
հիշել են
նրա հարստեւ եւ
չթուլացող
ջանքերը Հայոց
ցեղասպանու-
թյան թեման
ընդգրկելու դյու-
րացական ուսումնական
ծագրե-
րում եւ դահանջը,
որ կառավա-
րությունը դա-
ւաւանաւան ճա-
նաչի այն: Հասկանա-
կան էր, Մա-
րիդի ելույթը
Երուսաղեմի
Հայ-
կական թաղամասում
2000
թվի ապրիլի 23-ին՝
Եղեռնի 85-
ամյակի առթիւ:
Այնտեղ էր, որ
նա վստահեցրեց,
թէ ներառելով
ուսումնական
ծագրերում
Ֆրանց Վերֆելի
«Մուսա լեռան
խառնուրդը»
վեպը, ծագ-
րում է իսրայելի
երեխաներին
ծանոթացնել
հայերի Տեղա-
դարձութան
փաստի հետ:
«Մենք
որդեւս
իրեւանէր
եւ մահացու
ա-
ստիւթյան
գոհեր կրկնակի
դա-
ւաւորութիւն
ունենալ
կարելի
լիցնելու
այլ ազգերի
հետ դաս-
հաւ ողբերգու-
թյունների
հան-
դեպ»,
ասել էր նա:
Հակառակ
գործադրած
ջանքերին,
նրան
չհաջողվեց
իրականացնել
իր
երազանքը:
«Այդ դասաւանակ
էլ

իսրայելցի աւակերներն ու ու-
սանողները ոչինչ չգիտէին
իրեւանէրից բացի
նացիսների կող-
մից բնաջնջված
այլ ազգու-
թյունների
ներկայացուցչու-
թյան մասին:
Խոսքս գնչուների,
փաղ-
բանարկայաների,
հիվանդանո-
ցային հոգեկան
հիվանդների,
ֆիզիկական
թերութիւններ ու-
նեցողների,
լեհերի, ռուս
նազ-
նագրերի մասին է:
Բայց
միայն նրանք
չէ, որ մոռացված
են: Այստեղ
հետաքրքրու-
թյան զգեւ էր նա
«Հարեց»
թերթի 2003 թվի
ապրիլի 16-ի
համարում:
Նա երեսուն էր
այցե-
լել 2005 թվին
մասնակցելու
Տեղադարձութան
90-ամյակի
միջոցառումներին
եւ այցելել
Ծիծեռնակաբերդի
հուշահա-
մալիդը:
«Նրա ջանքերը,
այրուհան-
դերձ, շարունակելու
են»,
հա-
վաստագրել է
Հայկական
հա-
մագումարի
գործադիր
նօրէն
Բայան Արդունին:
Ն.Օ.

Պատմական հայրենիքն ու
նոր աշխարհը մի վեպում

«Հիշողությունները մեր հասա-
րակական կյանքի անբաժանելի
մասն են կազմում եւ կրկնակի
հետադարձ են մեզ ամենու-
րեք», գրում է «Արմինյն Միրո-
Սփեթեյթը» ժաբաթաթերթում
Քիվելեյնի (ԱՄՆ) դեպի
համալսարանի նախկին դասա-
խոս եւ վարչական անդամ
Պաուլա Բոլկը, գրախոսելով
«Ուեսթ ըվ Ուեսթ Բուխ» հրատա-
րակչաւան լույս ընծայած **Դա-
նիէլ Մելնիկի «The Ash Tree»**
(Հագեմին) վեպը, որն իր բնու-
թագրմամբ դասական իրա-
դարձութիւնների եւ գեղարվես-
տական արձակի նրբագույն հա-
մամասնութամբ հյուսված մի
դասնութիւն է Արաւս ազգա-
նունը կրող մի ընտանիքի,
որտեղ Արմեն (ծնված Թուրքիայում)
եւ Արեմիս Հարության (ծնված Կո-
նստանդուպոլիսում, ԱՄՆ) զույգը
սար-
բեր խառնվածքների եւ
հայաց-
ների սեր մարդիկ են:
Իրադար-
ձութիւնները ծավալվում են
1915-1972 թվականներին:
Արմե-
նը Թուրքիայում մտավորականու-
թյան սոցիալիստական լի-
նելուց մի քանի տարի անց
հայ-
սնվում է Մ. Նահանգներում
եւ
ընդունվում Բարիլի
համալսա-
րանը:
Հետագայում դառնում է
ճանաչված
դրոշմ,
ոչ չի կար-
ողանում
ձերբազատել
անցյալի
հիշողութիւններից:
Նոր ա-
շխարհում
ծնված
Արեմիսը,
ոչ չէր
ցանկանում
սառաղել
ան-
ցյալի
մղձաւանջներով,
ճակա-
սագրի
բերումով
սիրահարվում է
Արմենին
եւ ընտանիք
կազմում:
Այստեղ է,
որ անցյալն
ու ներկան,
հին ու նոր
աշխարհները
բախ-

վում են միմյանց: Հարաբերու-
թյունները բարդանում են,
երբ ի-
րենց երեք զավակները՝ Տիգրա-
նը, Կարոն եւ Ջուլիէնը մեծա-
նուն են, եւ Ջուլիէնը ամուսնա-
նում է իրաւ Սեմի Ուայթբերգի
հետ: Ջուլիէնն ու Սեմին մար-
նավորում են, ըստ գրախոսի,
հե-
ղինակին եւ կնոջը՝ ժամեւս
Ա-
րաւս Մելնիկին, որի գեղանկարը
դրոշմաւան է գրի շաղկիւն:
Բայց վեպը մի ընտանիքի
կյանք
ներկայացնելուց անցնում է
ա-
ռաւել լայն, սփյուռքային
կյանքի
վերլուծութեանը, որն էլ առաւել
արժեւորում է ստեղծագործութիւ-
նը: Դանիէլ Մելնիկը միաժամա-
նակ դասավում է եւ այն
հայերին,
ոչիւր կորուսներ են
սկսել
դաս-
նական հայրենիքում
եւ դարձել
սարագիրներ, եւ բոլոր
նրանց,
ոչիւր կիսում են
մեր
ցավը
եւ
փորձում
ինչ-որ
ձեւով
ամոքել
այն:
Ն.Օ.

Ստրեյթսթիմսը քարոզում է ԻՊՍԻ-ի դեմ պայքարը «Իսլամական ղեկավարության» (ԻՊ, ISIS) մասին արհեստականորեն ստեղծված «Պարսիկ Չուլուկ, Ղեկավար Չարհասմա-Տարի, Նաֆիսա Համիդ, Սկոթ Աբրահամ: Վերջինս Փարիզի «Գիտական հետազոտությունների ազգային կենտրոնի» մարտաբանության բաժանմունքի սեփական է, ավագ գիտաբան Օֆաթոնի համալսարանում (Անգլիա): Հեղինակ է ահաբեկչության, բռնության և կրոնի բեմադրումը (բազմաթիվ հոդվածների) կարծիքներից և համաձայնագրային կայքերի հաղորդագրություններից վերցված հասկանումներ, որոնք մեր կարծիքով ուժազրավ կարող են լինել ներկայիս աշխարհի այդ թիվ 1 հարցով հետաքրքրվողների համար:

Իսլամ գրավիչ առաջնությունը՝ փոխելու և փրկելու աշխարհը: Իսկ այն հանգեցրեց, որ ԻՊ-ն փորձում է մարդկանց ետ սանել դեմոկրատիայի դարձնել, դարձնել ԻՊ-ի փորձերից: Ե՛ւրոպայում և Ե՛րևանում ԻՊ-ի լրացված կենտրոնի ներկայացուցիչ Աբու Մուսաբն է ասում: «Մենք մարդկանց ետ, դեմոկրատիայի փոխարեն արդարապես դարձրեցինք չեմբոյանը չենք սեղանադրել: Ընդհակառակը, մենք փորձում ենք օգտվել զարգացումներից, բայց այնպես, որ դրանք չխանգարեն կրոնին»:

Փարիզյան դեմոկրատիայի առաջին փուլն էր՝ հավասարում են նրանք: Քառասուն վիճակ ստեղծելը նրանց ծրագիրն է: Ինչհամ Եվրոպայում մահմեդականների դեմ շարժումը սասկանա, ինչհամ շատ Արևմուտք

սարեկան մի երիտասարդ: Գրավիչ և շահագրգիռ դասարանների ընթացությունը, նրանց երանդը, իրենցից իրենց փորձերը, փորձերը և զոհաբերության դասարանականությունը, ֆանի հիմարները «**ՈՍԱՍՏԻՅԱ**» (չափավորություն) և ավսանգություն են ֆարգում և հորդորում ռիսկի չիմել:

- Աշխարհի բացահայտել Ամերիկայի կենտրոնացված իշխանության թուլությունները: Միջուկը նրան թողնելու զանգվածային լրացված իրադրությունը հոգեբանական դասարանում մղելը են ստիպող նրան անմիջականորեն, ուղղակիորեն դարձնել մեզ մեզ: Նույնը կատարող նաև Ֆրանսիայի, Մեծ Բրիտանիայի և մյուս դաշնակիցների հետ:

ԻՊ-ն փորձում է լրացնել դասարանությունը բոլոր այն վայրերում, որտեղ գոյություն ունի «ֆաուս» կամ «վայրագություն»

միանալ ցանկացող երիտասարդներին, այլ այն զգայացունց դասը, զաղափարը, որի համար դասարանում է ԻՊ-ն և որը երիտասարդներին խոստանում է փառք ու դասիվ: Ջիհադը նրանց համար համոզիչ է, որովհետև եղբայրական մթնոլորտում հավասար հմարավորություններ է ստեղծում: Այն փառավոր և անվտանգ կյանք է դարձնում, համոզում են նրանց: 2014-ի հուլիսին անցկացված հարցախոյզի արդյունքներով 18-ից 24 տարեկան ֆրանսիացի երիտասարդների չորսից մեկը «նոտասավոր» կամ «շատ նոտասավոր» կարծիք ունի ԻՊ-ի նկատմամբ, չնայած, որ Ֆրանսիայում ամբողջ մահմեդականների թիվը չի գերազանցում բնակչության 7-8 տոկոսը: Խմբավորումներին միացած դասարանների մեծ մասը կյանքի

րիտասարդը «հերոսների» կարի ունի, երեւոյթները իրենց անցանց կարիք ունի: Այդ դասարանում էլ զույգ ազգայնականների փյուզումը կամ գլխատումների ցուցադրումը նրանցից ոմանց կողմից դիտարկվում է ոչ թե որդես «ահաբեկչական գործունեություն», այլ «հանուն վեհ զաղափարի հաղթանակի» դրսեւորում:

Պատեր անցյալից

Աստի հանդեմ ակնածանքն ու արվեստում և ազգային ծիսակատարություններում դրա բյուրավոր դրսեւորումները մի ժամանակ Արևմուտքում վեհ զաղափարներ էին, որոնց եկան միանալու ազգայնական, հավասարության և արդարության բարձրարժեք կարգախոսները: Անգլիացի մեծ դասաբան և սոցիոլոգ Աննուլո Թոմսոնը դի-

Ինչո՞ւ հակադարձել «Իսլամական ղեկավարները»

«Աշխարհն այսօր բաժանված է լավի ու վատի, բարու և չարի, խաղիքի և անխելության, անհավասարության և անարդարության միջով», կարդում ենք 2015-ի սկզբներին ԻՊ-ի համաձայնագրային «Դաբիկ» (Dabiq) ամսագրում տեղադրված 10-էջանոց խմբագրականում, որի վերնագիրն է «Գործ գոհին» (The Grey Zone): Այնտեղ մեզ բերված է նաև Բեն Լադենի խոսքը, որն ասում է. «Բուժը ճիշտ էր, երբ նույն էր, որ կամ մեզ հետ եք, կամ էլ ահաբեկչների հետ, իսկական «ահաբեկչները» սակայն արեւմտյան խաչակիրներն են»: Հոդվածի վերջում նշվում է. «Ժամանակն եկել է մեկ այլ իրադարձության... որը կբաժանի աշխարհը և կխորհրդակցի գործ գոհին»:

դում էր, որ ֆաղափարությունները զարգանում են և անկում ամբողջ իրենց մշակութային իրենցից կենսունակության համադասարանում և ոչ թե իրենց նյութական արժեքների գոյության կամ չգոյության հետևանքով:

Գիտությունների ազգային հաստատության և Մ. Նահանգների դասաբանության ֆարսուդարության (մախարարության) համագործակցությամբ կատարված հետազոտությունները ցույց են տվել, որ հասարակությունների մեծ մասն ունի որոշակի «սրբազան արժեքներ», որոնց համար ֆաղափարները դասարան են կռվել, լուրջ կորուստներ տալ և նույնիսկ իրենց կյանքը զոհաբերել:

Փարիզյան դեմոկրատիայի ու Թուրքիայում կատարվող վերջին օրացանի դասարանները վերաբերում են մարտականության վառ արդյունքներին: Եվրոպայում է հիմա դարձել թիրախի կենտրոն: Դեռ շատ բաներ են դասաբանելու: Դրա համար էլ անհրաժեշտ է իմանալ ու հասկանալ, թե իրականում ի՞նչ է տեղի ունենում:

Ներգրավվի Մերձավոր Արևելքի ռազմական գործողություններում, այնպես ավելի երջանիկ են լինելու ԻՊ-ի առաջնորդները, որովհետև հենց դա է այդ կազմակերպության գլխավոր մարտավարությունը՝ ստեղծել և աղափարակել ֆաուսը: Գոյություն ունի «Վայրենության/ֆաուսի կառավարումը» խորագրով մի մանիֆեստ, որտեղ արված ավելի քան մեկ տասնամյակ առաջ ոմն Աբու Բաքր Նաջդի կողմից Ալ Ղաիդայի միջազգային թեմի խմբավորումների համար, որը հետագայում դառնալու էր ISIS-ի կորիզը:

(էլ-թաուախուս կոչվածը) ինչո՞ւ, օրինակ, Աֆրիկայում և Կենտրոնական Ասիայում: Իսկ այն վայրերում, որտեղ բավականաչափ ֆաուսային իրավիճակ չկա (այսինքն՝ «դասարանի սոն») կամ որը կոչված անհավաստների բնակավայրերում), ինքն է ստեղծում այդ ֆաուսային վիճակը, ինչո՞ւ, օրինակ, Եվրոպայում:

անցումային փուլում են, կան ուսանողներն են, կան ներգաղթյալներ, որոնք հեռացել են իրենց ծննդավայրից և ընթանալիք են, և նոր «ընթանալիք» են փնտրում իրենց համար:

ԻՊ նախկին իմամներից մեկի բնութագրմամբ՝ «Պատանիները, որ մեզ միանում են, կարիք չունեն դասախոսությունների: Նրանք հիմնականում հասկացող են և կարեկցող, բայց մոլորված»: Խմբավորումը կարող է հարյուրավոր ժամեր հասկացնել մեկ անձի հավաքագրման համար: Ուսումնասիրվում են նրանց անձնական կյանքը և խնդիրները: Իսկ խնդիրները նրանք ունեն անդամային: Կամ բյուրուկրատներն են ծնողներին ստորացրել, կամ ծնողներն են իրենց ստորացրել, կամ էլ իրենց ֆուրերին ու մայրերին են փողոցում վիրավորել գլխաբեր կրելու համար: Նրանց մեծ մասը հոգնել է ձանձրացել է կեղծ, կոռումպուցված «դեմոկրատական լիբերալիզմի» ընձեռած հմարավորություններից, և դարձադարձ արկածներ որոնելու հետաքրքրությունից մղված ու փառքի արժանանալու երազանքներով մոտ են գործում ԻՊ-ի խմբավորումները: Իրենցից բացակայությունն ու արժեհամակարգերի խաթարվածությունը մեծապես նպաստում են այդ գործընթացին: Ի՞նչ են մեզ արեւմտյան երկրներում հրաժանում մեր երիտասարդներին. հանգստություն, աղաքականություն, ցավերից ու ռիսկերից խուսափում, անգործունեություն, անսարքություն: Մինչդեռ դասարան, և-

Ֆինանսական աֆիոնները

Մանիֆեստի հիմնական աֆիոններից են հետևյալները.

- Ընդարձակիր և զանազան վայրերում, իսլամական աշխարհում, թե դրանից դուրս, զայրույթի հարվածներ հասցրու խաչակիր-սիոնիստ թեմանուն, որդեգիր ջլասվեն նրա և դաշնակից թեմանիների ջանքերը և հմարավորին ստառվեն:
- Մերձավոր վայր բնակչության օրացանում: Քայքայի սնեստություններ: Եթե որեւէ զբոսաբերական շտաբան վայր է խփվում, բոլոր երկրների շտաբան վայրերում հավելյալ հսկողություն է սահմանվելու, ինչը նշանակում է, որ հավելյալ զորքեր են ներգրավվելու դրանցում և հավելյալ ծախսեր են դադարեցվելու:
- Լուրեր տարածիր, որ ասեմբլուրաբ օրվա վայրագություններում ներգրավված էր նաև 15

ԻՊ-ն գիտակցորեն շահագործում է վիճակագրորդ դիմադրական, որ գոյություն ունի արմատական իսլամիզմի առաջացման և այլաբանական ոգով էթնո-ազգայնամոլական շարժումների վերակենդանացման միջով, ինչը լրջորեն վնասում է միջին դասակարգին՝ կայունության և ժողովրդավարության հիմնական հեմարանին, Եվրոպայում, հիշեցնելով մեզ 1920-30-ական թվականներին ֆաուսների և կոմունիստների կատարած կործանարար աշխատանքները: Այն փաստը, որ Եվրոպական ընթանալիքներում վերաբարդողական նորման 1,4 երեխայի սահմաններում է տասնվում և դրա հետևանքով մեծ թվով ներգաղթողների կարիքը միջոց գաղթվում է՝ դադարեցնելու համար կայուն աշխատանքի ֆանակը, Աստի կողմից ուղարկված դարձնել է ԻՊ-ին, ֆանի որ դրանով դեմ է դրձնում է սոսկ շահագործել իրավիճակը:

Ինչո՞վ է հրադարձել ԻՊ-ն

Ոչ թե Դուրանն ու կրոնական ուսմունքն է հրադարձել ԻՊ-ին

Պատասխան Տ. ԾՈՒՆԻՍԻՐԵ

Որան մոտենում է Սիրիայի խնդրի փոփոխական կարգավորման բանակցությունների սկիզբը, աշխարհում այնքան ավելի է աս են հիշում մերձավորարևելյան ֆրանսիացի դժբախտությունները: ԱՄՆ-ում կաթոլիկների եղիսկոտությունը, մի քանի հասարակական և ֆաղափական գործիչներ նախագահ Բարաք Օբամայի վարչակազմից լայնազանք են մերձավոր Արևելքում կրոնական փոփոխությունների դեմ «Իսլամական լիգայի» ահաբեկիչների կասարած չարագործությունները ճանաչել իբրև ցեղասպանություն: Օրերս համանման լայնազանք հանդես են եկել նաև Մեծ Բրիտանիայի որոշ լոբբիստական խմբեր: Լոնդոնցի կաթոլիկների Catholic Herald կայքը հաղորդում է, որ 60-ից ավելի դասագրաստներ վարչապետ Դեյվիդ Կեմերոնին գրած նամակում խնդրել են ՄԱԿ-ի վրա ճնշում գործադրել, որպեսզի մերձավոր Արևելքում ֆրանսիացիների և մյուս փոփոխությունների սպանությունները ճանաչվեն իբրև ցեղասպանություն: Նամակ-դիմումի մեջ մասնավորապես նշվում է. «Մա լու ինասաբանության հարց է: Կա երկու դաս՝ Առաջին, ՄԱԿ-ի նմանօրինակ որոշումը այդ սպանող կազմակերպողների և իրականացողների համար կլինի հսկայական ազդեցություն, որ աղաքայում իրենց միջազգային ընկերակցության առջև դասախանասվություն կկրեն իրենց արարների համար՝ կծեքակալվեն, կդատվեն և կդատվեն: Երկրորդ, դա Ցեղասպանության ոճիրը կանխելու և դրա համար դատվելու կոնվենցիան ստորագրած 127 երկրներին կորդի անհրաժեշտ միջոցներ ձեռնարկել ոճրագործությունները կանխելու նպատակով»:

Ի դեպ, 2015 թ. հոկտեմբերին Մեծ Բրիտանիայի կառավարությունը համաձայնել էր ֆնուրյան առնել «Մերձավոր Արևելքի ֆրանսիացիների սպանող և արսափումը» իբրև ցեղասպանություն ճանաչելու հարցը, թեև որոշ նախարարներ հասկացրել էին, որ իրենց այնքան էլ չէին ուզում օգտագործել այդ եզրույթը:

Մերձավոր Արևելքում Իսրայելը իրեն համարում է այն միակ լիցենզիայով, որը դասակարգում է օգնում է սեղի ֆրանսիացիներին: Այդ մասին 2015-ի սարեվերջին հայտարարեց Իսրայելի վարչապետ Բենիամին Նաթանյահուն, հրեական լիցենզիայով բնութագրելով որպես ֆրանսիացիների «բարեկամ երկիր» և վերջիններիս ներկայացնելով իբրև «մահմեդական մեծամասնության խստակամության ու բռնության գոհեր»: Այդ մասին հաղորդեց Վաշինգտոնի AGENZIA FIDES լրատվական գործակալությունը: Մերձավորարևելյան կրոնական փոփոխությունների վերաբերյալ Իսրայելի վարչապետի նկատմամբ ցուցաբերված ֆրանսիացիների ֆրանսիական հավաքագրման համաժողովի ամենամյա հավաքի մասնակիցներին ուղղված նրա քննադատությունը: Այդ կազմակերպությունը, որի ղեկավարը իսրայելցի հույն ուղղափառ հոգեւորական Գավրիլ Լադաֆն է,

օժանդակում է երկրի բանակում ֆրանսիացի նորակազմների հավաքագրմանը:

Նաթանյահուն երախտագիտության խոսքեր ասաց համաժողովի մասնակիցներին, նշելով, որ նրանց գործունեության ընդհատված Իսրայելի բանակում ֆրանսիացիներին թիվը մասնաշաղկապվելու է: 2015 թվականին հավաքագրվել է 200 ֆրանսիացի նորակազմ, ինչը էական աճ է նախորդ տարվա համեմատությամբ: «Դուք ասելով զիստ, որ մեր տարածաշրջանը դասերազմի բողոքի մեջ է, Իրաքում, Սիրիայում, և, ցավով, Պաղեստինյան ինֆրակառուցված ֆրանսիացիները տարաբան են արմատական իսլամից: Նրանց համայնքները ենթարկվում են հալածանքների, բազմաթիվ մարդիկ կյանքից զրկվել են հանուն իրենց

վիճակը միայն կվաթարանա: Բուն Սիրիայում դրական տեղաշարժ է նկատվում այն բանից հետո, երբ նախագահ Բարաք Օբամայի խնդրանքով սեղանների 30-ին ռուսական օդուժը սկսեց հարվածներ հասցնել «Իսլամական լիգայի» զինադրույթներին, ճամբարներին և նավթահանքի մեղմաններին: Ռուսաստանի օրինակին փորձում են հետեւել Ֆրանսիան և Գերմանիան, տարածաշրջանում ջանքերն ակտիվացրել է ԱՄՆ-ի գլխավորությամբ ստեղծված կոալիցիան:

Սակայն, ինչպես նշում է Ռեզնում գործակալությունը, Տարածաշրջանում իրադրությունը կարգավորելու հարցում Սաուդյան Արաբիայի գլխավորությամբ և Թուրքիայի մասնակցությամբ այսօր կոչված «Իսլամական հակահարձակա-

ճեղքումները զգալի կլինեն հասկալի Թուրքիայի համար: Երբ Երդոհանի և Դավիթյանի վարչակարգը նոր-նոր էր սկսում զարգացնել «նեոսուննիզմի» ֆաղափականությունը, դա ընկալվում էր որպես նահանջ համադրության հիմնադիր Ջեմալ Աթաթուրքի աշխարհիկ գաղափարախոսությունից և կրոնական գործունի ամբողջական երկրի կյանքում: Ոմանք ասում էին, թե Թուրքիայում սեղի է ունենում իսլամացում, թեև դա տարածական էր հնչում. եթե թուրքերը իսլամ են դավանում, ապա զարմանալի կլինի դրա համար նրանց մեղադրելը: Բայց հետո կառավարող վարչակարգը բացահայտեց իր իսկական նկրտումները: Անկարան սկսեց խոսել Սայֆ-Պիլոյի դաշնակցության սահմաններում մերձավոր Արևելքում հաս-

Մինչև օրս Անկարան լուրջ և զանգվածային ֆնուրայության չի ենթարկվել կրոնական փոփոխությունների իրավունքների խախտման համար: Սակայն իրավիճակն ամեն դեպի կարող է փոխվել: Թուրքական Hurriyet Daily News ընդդիմադիր թերթը 2015 թ. սարեվերջյան համարներից մեկում հրատարակեց ռեպորտաժ այն մասին, թե ինչպես Սիրիայից և Իրաքից Թուրքիա փախած մոտ 45 հազար ֆրանսիացիներ ստիպված են թափվել իրենց կրոնական ինֆուրությունը: Այդ հայ, սիրիացի և ֆաղափացի ֆրանսիացիներ մեծ մասը ներկայումս ապրում է անասոյական փոփոխություններում: Սամբուլում ասորական և հայկական դասերախառնությունները, հասարակական կազմակերպությունները օգնություն են ցուցաբերում գաղթա-

Ո՞ր է մերձավորարևելյան ֆրանսիացիների գլխավոր դասերանը

«Նեոսուննիզմ», ցեղասպանություն

հավաստի: Արմատական իսլամը որեւէ տարբերություն չի դնում ֆրանսիացիների, հոտայականների և մահմեդականների միջև, որոնք մերժում են ծայրահեղականության այդ դրսեւորումը: Ջիհադիստների համար նրանք բոլորը անհավասար են, որոնց հարկավոր է սղանել: Այսօր, ավելի քան երեւիցե, դարձ է դառնում, թե մերձավոր Արևելքում փոփոխություններին դասերանող միակ լիցենզիայով, որտեղ ֆրանսիացիներն ապրում են խաղաղության մեջ, և որտեղ նրանց համայնքը աճում է: Դա Իսրայելն է», հայտարարեց Նաթանյահուն: (Համաժողովի մասնակիցներից որեւէ մեկը հարց չուղղեց վարչապետին, թե ֆրանսիացիների դասերանի դերում Իսրայելը ինչու իր սահմանները չի բացել Սիրիայի և Իրաքի ֆրանսիացիների առաջ: **ԽՆԹ.**)

«Արաբական գարնան» սկզբնավորումից և նամանավանդ «Իսլամական լիգայի» ստեղծումից ի վեր մերձավորարևելյան ֆրանսիացիների վիճակը փոփոխվել է «վաթից» մինչև «սասափելի» միջակայքում: Առաջին հարվածն իրենց վրա ընդունեցին Եգիպտոսի բնիկները՝ ֆրանսիացի զորքերից, բայց հենց նրանք էլ 2013 թ. զենեքալ աս-Սիսիի գլխավորությամբ բանակի իրականացրած հեղաշրջման ընդհատված առաջինը հասան ֆիջ թե աս կայուն վիճակի: Ինչ վերաբերում է դեռևս ծանր դաշնամաններում գտնվող Իրաքին, այնտեղ ԻՊՊ գրոհայիները Նիսիի հարթավայրից արսափել են ֆրանսիացիներին, որոնք կարողացել են ադասան գտնել ֆրեդի մոս: Եվ եթե Իրաքում Ջոզսանը համարենք դե-ֆակտո կայացած լիցենզիայով, ապա Իսրայելից հետո դա երկրորդ լիցենզիայով կազմավորում է, որը կրոնական փոփոխություններին օգնում է գոյատևել և նույնիսկ առաջարկում է աղաքայի ինչ-որ հեռանկար: Առայժմ հույսի շող չի նկատվում Լիբիայի ֆրանսիացիների համար: Ավելին, Սիրիայից և Իրաքից ջիհադիստների արսափմանը զուգընթաց նրանց

կան կոալիցիայի» ստեղծումը: Մտածողության առաջին դասաճանը այն է, որ սլայ կոալիցիայի իսլամական բաղադրիչը սահմանափակվում է հիմնականում սուննիներով, ինչը աղաքայում կարող է խոտանել հակամարտությունը բուն մահմեդական միջավայրում: Երկրորդ դասաճանը, կաթոլիկ փորձագետների մեծամասնության կարծիքով, այն է, որ սաուդյանների աշխարհափոփոխական նկրտումները ներկայումս կաղված են առավելապես Եմենի հեծ: Ավելացնենք ևս մեկ էական դասաճան: Սաուդյան Արաբիան, Ջաբալը և Թուրքիան հայտնի են որպես Բարաք Օբամայի թեմայից և ահաբեկչական «Իսլամական լիգայի» մեղմանը: Հարց է ծագում. Մրանց հիմնած կոալիցիան ինչպե՞ս է դաշնակցելու ահաբեկչության դեմ:

Այս ամենը հիմք է սալիս ենթադրելու, որ ԻՊՊ վայրագությունների աստիճանը դարձած Սիրիայով և Իրաքով ստիպված կլինի զբաղվել ոչ թե «իսլամական կոալիցիան», այլ մեկ ուրիշը: Տվյալ համատեղություն երկու երկրներում ջիհադիստների գործած ոճիրները Արեւմուտքի առանձին երկրների կամ ՄԱԿ-ի մակարդակով իբրև Ցեղասպանություն ճանաչելը կունենա կարևոր հետևանքներ, ըստ որում ոչ միայն մարդասիրական քննադատություն:

Տասված աշխարհակարգի մերժման մասին և ի հայտ բերեց տարածաշրջանում նախկին Օսմանյան կայսրության դերը խաղալու հավակնություն: Եվ եթե անցյալում մամուլը Երդոհանին «սուլթան» էր անվանում միայն չակերտներում, ապա ներկայումս թուրք նախագահն իրեն այնպես է դասում, ասես ուզում է դեմ մեծել չակերտները: Ինչպես գրում է լեհական Polonia Christiana կաթոլիկական կայքը, Երդոհանը «դաժնաման է անսահմանափակ իշխանություն և կառուցում է ամբողջաշիրական լիցենզիայով, որտեղ կենտրոնական դեր է խաղում իսլամը: Նա ֆայլ առ ֆայլ լիցենզիայով դարձնում է դասա աշխարհիկ, ինչը դուր է գալիս սուննիների մեծ մասին, խուսափում է Արեւմուտքի և «Իսլամական լիգայի» միջև, վերահսկելով Եվրոպայում գաղթականների ձգնաժամի առաջացրած ֆառը, քանի որ այդ ալիքը գալիս է հիմնականում Բոսնիայից... Չէ որ դա դիկտատուրա է, որի դաշնամանում ոչ թուրքական ծագում ունեցող և սուննիզմ չհավանող ֆաղափացիները դուրս են մղվում հասարակության ծայրամաս: Ջրերը, շիաները, հայերը, ասորիները, կաթոլիկները, բողոքականները ենթարկվում են հալածանքների: Կաթոլիկ եկեղեցին նույնիսկ իրավաբանական կարգավիճակ չունի»:

կաններին, բայց վերջիններիս խնդիրները բնավ չեն սահմանափակվում ֆնուրայական դժվարություններով: Հայերի համար իրավիճակն ունի դասական չափում, քանի որ նրանք վերադառնում են այն տարածքները, որոնք իրենց նախնիները ստիպված եղան լքել 100 տարի առաջ: Սակայն, ինչպես գրում է թուրքական թերթը, ներկայիս գաղթականները օտարների ներկայությամբ և հասարակական վայրերում ստիպված են ձեռնալ մահմեդականներ և թափվել ֆրանսիական խորհրդանշանները:

Եթե վերոհիշյալ ռեպորտաժի բնույթի հրատարակումները լույս են նետում գրեթե ամեն օր, ըստ որում ոչ միայն թուրքական, այլև օտարերկրյա հրատարակություններում, եթե իրավիճակն արժանանա միջազգային ոչ կառավարական կազմակերպությունների և իրավապաշտպանների ուշադրությանը, եթե Թուրքիայում ադրող կրոնական փոփոխությունների ճակատագիրը ֆնուրայական և հայտարարությունների ընդունման առարկա դառնա աշխարհի ազդեցիկ տերությունների խորհրդարաններում, ապա Երդոհանի ու Դավիթյանի վարչակարգը երկար չի դիմանա, քանի որ առանց այդ էլ կենտրոնախույս նոր գործընթացներ են սկսվել Թուրքիայի հարավարևելյան որոշ օրջաններում: Ինչպես նշում է Ռեզնում գործակալությունը, հասկալի կարևոր է ՄԱԿ-ի մակարդակով մերձավորարևելյան ֆրանսիացիների ցեղասպանության խնդրի ճանաչումը, ինչը անխուսափելիորեն ֆնուրայական թեմա կդարձնի Օսմանյան կայսրությունում հայերի, հույների և ասորիների ցեղասպանության դասերանությունը: Այնպես որ այսօր, սիրիացի և ֆաղափացի ֆրանսիացիներին հեծ, աշխարհափոփոխական դաշնակցության մղան են մղվում Հարավային Կովկասի ֆրանսիացիները, նախ և առաջ հայերը, որոշակի համազանգաններում (ըստ Ռեզնումի)՝ գուցե նաև վրացիները:

Պատասխան Գ. ԲԵՇԵՅԱՆԷ

